

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 9 - 81. årg.

15. juli 1960

INDHOLD:

Hedeselskabets
årsberetning
1959 - 60
ved
direktør
Fr. Heick

Oplag: 18.600

KARTOFFELMELCENTRALEN

A. m. b. A.

Andels-Kartoffelmelfabriken »Djursland«
Andels-Kartoffelmelfabriken »Midtjylland«
Andels-Kartoffelmelfabriken »Vendsyssel«
Grimstrup Andels-Kartoffelmelfabrik
Karup Kartoffelmelfabrik, A. m. b. A.
Andels-Kartoffelmelfabriken »Sønderjylland«
Videbæk Kartoffelmelfabrik, A. m. b. A.

Altid prima røde drænrør

**Silkeborg, Herning og omliggende
teglværkers salgskontor**

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterer følgende værker:

A/S Lysbro Teglværker
De Forenede Teglværker,
Lysbro
Bøgild Teglværk, Lysbro
Vinderslevgaard Teglværk
Paarup Teglværk

Bjødstrup Teglværk
Gjern Teglværk
Visgaard Teglværk
Højriis Teglværk, Ikast
De forenede Midtjydske
Teglværker, Herning

LOMBORGS PLANTESKOLE
GRANHØJ v. AALBORG

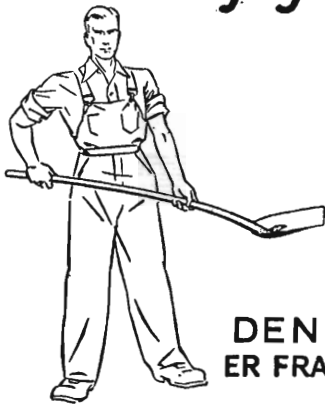
TLF. 2 01 01

TLF. 3 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

STRYG elektrisk...

Den er rigtig!

DEN
ER FRA

Zinck GODT-
HAAB

Stenvad

CEMENTSTØBERI

Telef. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

Tårnsilosten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten

KÄHLERS Teglværk
Korsør

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

NORMRØR

med garantimærket Δ
Imprægnering
Brøndrør

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314
Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Viborg Andels-
Svineslagteri

vore udsalg bring i erindring

Tlf. 137 og 779

Frøavlscentret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle
gange størrelser efter
ingeniør. normer.
Hurtig levering - reel
betjening.

**TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI**

• Telefon 21 •

Når det gælder dræning, brug kun

TEGLRØR

Teglværkerne fremstiller normrør, der opfylder
kravene til Dansk Standard 403

Nivaagaard Teglværk

Nivaa - telefon nr. 9

Drænrør - Mursten - Teglblokke - Tentordæk

Stenstrup og Odense teglværkers kontorer

Stenstrup - Telefon nr. 19

Prima drænrør

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12
Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

ELEMENTBRØER

Jernbetonspunsplanker — Specielle emner efter opgave.

N. SKYTTE

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 601-802
Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 214

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Kjellerup Betonvarefabrik ved I. T. Birk

— Telefon 45 Kjellerup

Efter Kl. 17 · Rødkjærsbro telefon 14

FØRER KUN MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

Brug **RANDERS
REB**

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvoslev Teglværk
pr. Ulstrup - Tlf. 67 Ulstrup

F. DALGAARD SØRENSEN
AARHUS TELEF. 57800

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade København K.

På kursusskolen »Ulfborg Kjærgaard«

pr. Ulfborg

afholdes i tiden 20/6—13/8

EEN-UGES KURSUS:

1. Sugespidsanlæg til grundvandssænkning — brug og pasning. Spuns. Nivellering.
2. Nivellering med afsætning til jordarbejde.

Endvidere afholdes kurser i *motorlære* (diesel- og benzinmotorer). *Traktorer med entreprenørredskaber. Traktorer med landbrugsredskaber. Gravemaskiner til traktorer. Gaffeltruck.*

En del af undervisningen foregår udendørs med praktiske øvelser under arbejdspladslignende forhold. Kurserne er åbne for *alle* — og er arrangeret således, at hustru og skolepligtige børn kan komme med.

Hver familie får eget værelse. Afgift — opholdet iberegnet: 65 kr. for voksne, 29 kr. for børn. Der kan efter særlige regler ydes rejserufusion.

Skolen er gerne til tjeneste ved fremsendelse af brochure med nærmere oplysninger om kurserne.

»ULFBORG KJÆRGAARD«

pr. Ulfborg.

Telf. Ulfborg 333.

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—12

Aftenekspedition:

Fredag: Kl. 18,30—20

Filialer:

Karup

Flyvestation Karup

Mammen

Løgstrup

A/S Skive Marktrøkonomer

Grundlagt 1896

Telefon 94 Skive

FRØAVL FRØHANDEL

Skovarbejderskolens kursus 1960-61

1. I august og sept. md. afholdes ugelange kursus i brug af motorsave.
Disse kursus skal søges inden den 10. august og i ansøgningen skal oplyses, hvilket fabrikat der ønskes undervisning i. Se iøvrigt nedenstående.
2. Fra d. 3. okt. til d. 8. okt. Afbarkningskursus (særlig papirtræ).
3. „ d. 17. okt. „ d. 12. nov. Alm. skovarbejderkursus.
4. „ d. 21. nov. „ d. 17. dec. do.
5. „ d. 2. jan. „ d. 28. jan. do. (specielt nåletræ).
6. „ d. 1. febr. „ d. 25. febr. do.
7. „ d. 1. marts „ d. 25. marts do.

Bemærk! Det meddeles endvidere, at fra og med kursusårets begyndelse 1960-61 kan ingen deltage i skovarbejderskolens motorsavkursus, uden at de først har deltaget i et almindeligt 4 ugers skovarbejderkursus.

For ikke at gøre overgangen for brat, vil dette dog ikke gælde de to først afholdte motorsavkursus i august md. De allerede indkomne ansøgninger vil blive imødekommet.

De almindelige 4 ugers skovarbejderkursus kommer fra og med i år også til at omfatte undervisning i brug af motorsave.

Kursus nr. 3-4-5 kan ikke søges af førststuderende og skovfogedelever, idet kursus nr. 6 og 7 er tilrettelagt specielt for dem. Førststuderende og skovfogedelever skal betale kr. 50,00 pr. uge i kursusaftgift. Skovfogedelever på prøveår modtages ikke.

Ansøgningskema og evt. yderligere oplysninger fås ved henvendelse til

Skovarbejderskolen, Kagerup st., - Telefon Helsingø 615.

Husk skovarbejderskolens bøger:

Håndredskaber til skovarbejde v/ G. Bergsten og I. Nissen 4,00 kr.

Arbejdstekniske råd og vink v/ G. Bergsten, 2. udgave 3,00 kr.

Motorsavens brug og vedligeholdelse v/ I. Nissen, 3. udgave 2,00 kr.

Regnskabsbog for motorsave 1,50 kr.

Ved forud indbetaling på giro 72403 sendes bøgerne portofrit.

I. J. NISSEN

Herning Hede- & Discontobank

10—12½, 14½—17

Telefon 5 . 273 . 720

Brostrøm^S Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 9

15. juli 1960

81. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbestyrer J. Alsted. Redaktør: H. Skodshøj. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Årsberetning 1959—60. (Fortsættes næste nr.).

Forsiden: I de tidligere hedeegne har markernes duvende korn afløst lyngen. Kun kæmpehøjene er endnu klædt i den brune dragt, sådan som det har været fra de ældste tider.

Årsberetning 1959—60

ved

direktør Fr. Heick.

(Fortsættelse.)

KULTURTEKNISK AFDELINGS LANDVINDINGSARBEJDER.

Arbejds mængden ved Viborgkontoret, hvis arbejdsområde er Nørrejylland nord for Skanderborg, Vejle og Ribe amter, har været omtrent uændret fra sidste år.

Kontoret har haft 11 fuldførte sager med et samlet areal på ca. 1500 ha og med en anlægssum på ca. 1,85 mill. kr.

Arbejds mængden ved Koldingkontoret, hvis arbejdsområde sammen med filialkontoret i Tønder er Sønderborg, Tønder, Haderslev, Aabenraa, Vejle og Skanderborg amter, har i 1959 været lidt større end i det foregående år, således at den langsomt stigende tendens i arbejds mængden i de senere år har holdt sig.

Ved Slagelsekontoret, hvis arbejdsområde omfatter landsdelene udenfor Jylland, har arbejds mængden i 1959 været nogenlunde konstant.

MOSE- OG ENGAFDELINGENS LANDVINDINGSARBEJDER.

Også mose- og engafdelingen beskæftiger sig i udstrakt grad med arbejder, der gennemføres efter landvindingslovens bestemmelser, såsom fælleskultiveringer, vandløbsreguleringer og fællesrørledninger.

I 1959 har de af afdelingen i marken fuldførte landvin-

dingsarbejder omfattet 31 arbejder med et interesseret areal på 1058 ha og en bekostning på ca. 2.783.000 kr.

Grundforbedringsarbejderne.

De allerfleste dræningsarbejder samt nogle mindre vandløbsreguleringer og et antal opdyknings-, merglings- og kalkningsarbejder gennemføres efter grundforbedringsloven. Ialt er der under Hedeselskabets medvirkning efter denne lovgivning i 1959 fuldført ca. 2800 arbejder med et interesseret areal på 12.400 ha og en bekostning på ca. 21 mill. kr.

Hvad specielt angår dræningsarbejder har de fuldførte arbejder i de sidste 5 år andraget:

År	Antal	Interesseret areal i ha
1955.....	2.705	10.049
1956.....	2.618	10.311
1957.....	2.206	7.953
1958.....	2.000	6.986
1959.....	2.551	8.790

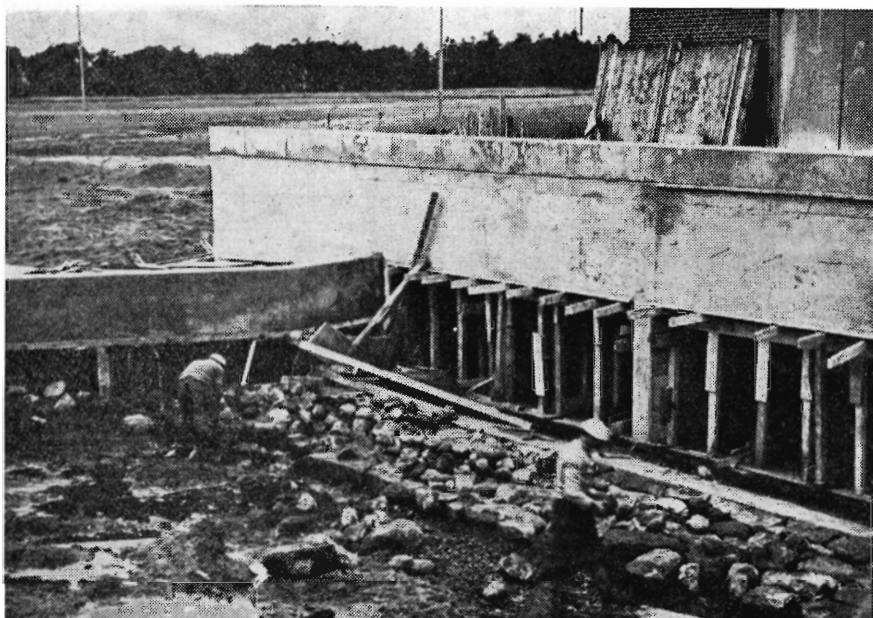
Indextallet for landbrugsprodukter har i 1959 været 103 mod 93 mod året før; sammenholdt med disse tal har det derfor i 1959 været relativt billigere at dræne end i 1958.

ARBEJDSFORHOLD OG PRISER.

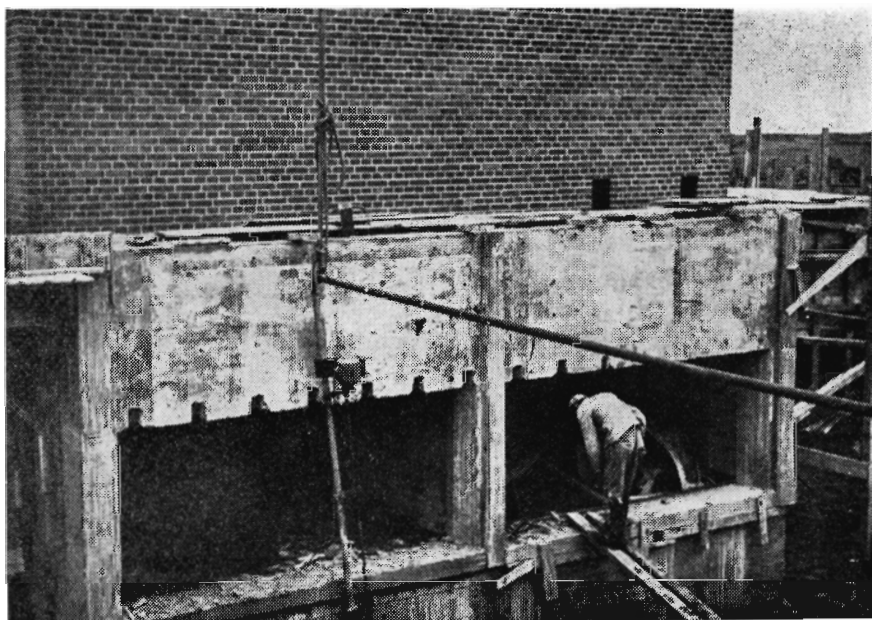
Foranlediget af den meget tørre sommer, hvor nedbøren var 541 mm mod normalt 639 mm eller 98 mm under normalen, opnåedes der i 1959 et høstudbytte væsentlig lavere end sædvanligt, som det fremgår af hosstående oversigt:

Høstudbytte 1880—84 gen.	40,5	mill. afgrødeenheder
1924—28 »	90,5	» »
1941—45 »	115,2	» »
1946—50 »	120,2	» »
1951—55 »	131,9	» »
1956	137,8	» »
1957	138,7	» »
1958	138,9	» »
1959	119,3	» »

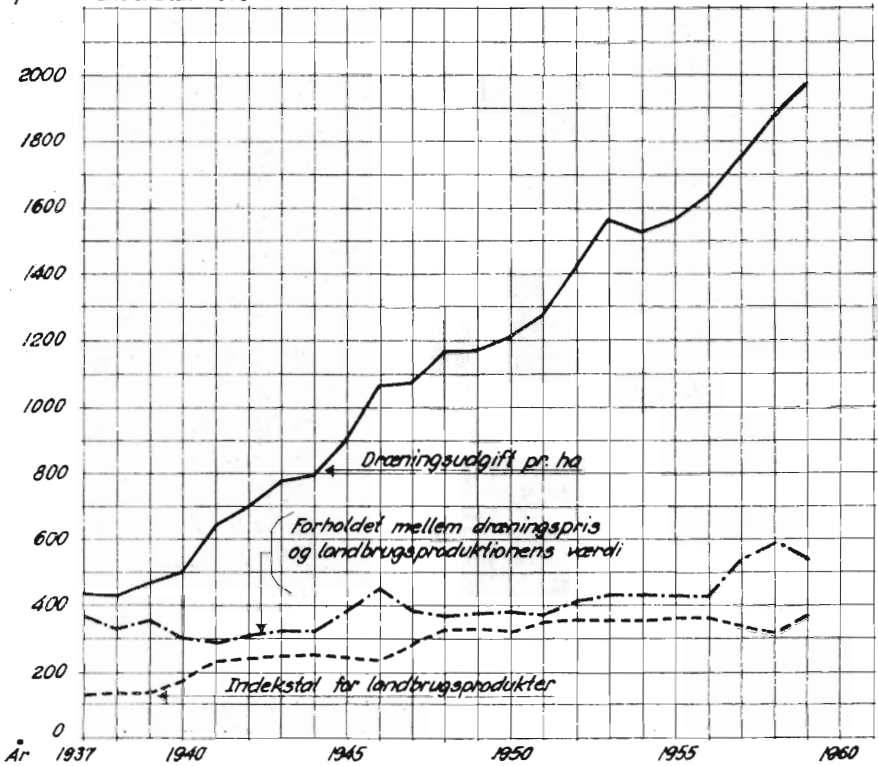
Selvom priserne på landbrugets produkter var væsentlig højere end året før (indextal 93 for 1958, 103 for 1959), skulle man have ventet, at Hedeselskabets arbejdsstof ville være faldende i sidste del af året. Dette blev imidlertid ikke tilfældet, tværtimod måtte grundforbedringsvirksomhedens personale forøges for at kunne ekspedere

*Højvandspumpestation for Lyngbro bæk på Mors.
Øverst: Udløb sikres ved stenkastning. Nederst: Indløb til pumper.*

Kr. pr. ha Indekstal 1909-14 = 100

Af figuren fremgår det, at selvom der i de senere år er sket en væsentlig stigning i dræningsudgifterne, så har der dog samtidig været en så stor stigning i priserne på landbrugets produkter, at dræningsudgiften (relativt) først i 1953 har nået samme højde som i 1946, og derefter til først i 1957 (relativt) har været konstant; derefter er den stærkt stigende i de 2 næste år.

de mange anmodninger indenfor en rimelig tid. Årsagen hertil må være, at landmændene i stor udstrækning har fået bevis for, at det af Hedeselskabet gennem mange år fremførte synspunkt, at vandlidende arealer rammes voldsommere af en tørkeperiode end velafvandede, er rigtigt. Dette forhold blev i høj grad demonstreret af naturen selv i 1959, idet afgrøderne stod bedre på dybdepløjede arealer, fordi planterne her kunne tage vand fra et større magasin og havde et veludviklet rødnæt i stor dybde. Hvis sådanne forhold er til stede, kan tørkeskaderne udsættes i en så lang periode, at der ofte vil falde ny nedbør. Landmændene har taget dette til efterretning og søger nu i stor udstrækning at drage nytte af de indhøstede erfaringer ved at få deres jorder bragt i en velafvandet tilstand.

Også på anden måde har man kunnet mærke den ekstraordinære tørke, idet lerjorderne endnu ved årets udgang var meget vanskelige

at dræne, da der i 40—70 cm dybde under jordoverfladen fandtes hårde lag, som måtte bearbejdes med hakke, når der skulle fremstilles drængrøfter.

Arbejdsforholdene har været rolige, men det kniber mange steder at få det fornødne antal arbejdere frem, hvorfor *a n v e n d e l s e n* af *g r a v e m a s k i n e r* stadig går fremad. I øjeblikket kan der fås tilskud til maskinarbejde efter grundforbedringslovens bestemmelser, når *s a m t l i g e* medlemmer i grundforbedringsudvalget går ind herfor. En sådan begrænsende bestemmelse er ikke tidssvarende.

Det af regeringen indførte arbejdsstop generede noget, men ikke nær så meget som befrygtet, idet der praktisk taget opnåedes dispensation i alle de ansøgte tilfælde.

I de senere år er der kommet en ny rørtype frem, nemlig *p l a s t r ø r*. Disse rør finder allerede stor anvendelse til vandledninger, men er herhjemme endnu ikke taget i brug ved dræningsarbejder. I udlandet eksperimenteres der med at finde frem til en tilstækkelig effektiv måde til at få vandet ind i rørene på. Dette er dog endnu ikke lykkedes, og det er heller ikke lykkedes at finde en rørtype, der prismæssigt kan konkurrere med de sædvanligt anvendte rørtyper. Til specielle opgaver anvendes plastikrørene allerede en del; nævnes kan til udløb i åbne grøfter og ved sammenkobling af ældre drænelledninger, der overskæres ved en nydræning.

Gennemsnitsprisen for dræning af en ha har ved de af Hedeselskabet fuldførte arbejder været: 1955 1565 kr., 1956 1636 kr., 1957 1756 kr., 1958 1875 kr. og i 1959 1970 kr.

HEDESELSKABET I MARIBO AMT.

I anledning af, at Hedeselskabets årsmøde i 1960 er henlagt til Nykøbing F. skal her bringes en omtale af Hedeselskabets virksomhed på Lolland-Falster.

Lolland er et fladt land uden store højder. Det højeste punkt er Birket Bavnehøj (30 m over havets overflade) ved Birket i den nordvestlige del af øen. I den sydvestlige del ligger store områder så lavt, at de uden beskyttelse ville blive oversvømmet ved de almindeligt forekommende højvande.

Falster er en del mere kuperet end Lolland. Det højste punkt er Bavnehøj (44 m over havets overflade) ved Nr. Alslev i den nordlige del af øen. I den sydlige del ligger store områder så lavt, at de ligesom den del af Lolland uden beskyttelse ville blive oversvømmet ved de almindeligt forekommende højvande.

Formentlig allerede i det 17. århundrede blev der af godsejere, der ejede en del af de lave arealer, foretaget foranstaltninger til at beskytte disse mod oversvømmelser fra havet ved opførelse af dæmninger og diger. Store dele af de lave arealer henlå imidlertid som

fælles græsgange, og det var først efter udskiftningen i begyndelsen af det forrige århundrede, at der i vidt omfang blev interesse for at få arealerne beskyttet mod oversvømmelser og at få afvandingsforholdene forbedret. Lodsejerne sluttede sig sammen områdevis og opførte beskyttelsesdiger og dæmninger mod havet.

I november 1872 indtraf den i Østersøområdet højst kendte stormflod. Ved Lollands sydkyst og Falsters østkyst målttes højvande fra 2,5 til 3,0 m over daglig vande. De opførte diger og dæmninger var ikke tilstrækkelige til at hindre vandet i at trænge ind over de lave arealer. Ved stormfloden blev der på Lolland oversvømmet et areal på ca. 13.000 ha og på Falster ca. 4000 ha.

Som følge af denne stormflod blev der vedtaget en lov om oprettelse af diger på Lolland og Falster, og efter denne lov blev der i årene 1873 til 1876 anlagt et ca. 70 km langt stormflodsdige langs Lollands sydkyst i højder varierende fra 9 til 14 fod over daglig vande og et ca. 18 km langt dige langs Falsters østkyst i 12 fods højde over daglig vande.

Det lollandske dige beskytter et areal på ca. 18.000 ha, hvoraf ca. 7000 ha ligger under daglig vande. Det falsterske dige beskytter ca. 4000 ha, hvoraf ca. 2000 ha under daglig vande.

Vandarealerne og de lave arealer inden for stormflodsdigerne er efterhånden blevet afvandet ved kunstige afvandingsanlæg. Disse anlæg afvander på Lolland ca. 15.000 ha, herunder bl. a. Rødbyfjord med ca. 6500 ha, og på Falster ca. 4500 ha, herunder Bøtø Nor med ca. 4000 ha.

Det kan i tilslutning til oplysningerne om disse afvandingsanlæg nævnes, at på Vestlolland, området vest for Maribo, udpumpes afstrømningen fra ca. 55 % af området, og fra Sydfalster, området syd for Nykøbing, udpumpes afstrømningen fra ca. 80 % af området.

I Maribo amt er der forholdsvis mange vandløb under amtets tilsyn, dels amtsvandløb og dels vandløb under pumpe- og landvindingslag. De fleste af disse vandløb ligger med svagt fald, og en god vedligeholdelse er derfor påkrævet. Dette er formentlig grunden til, at flere vandløb end normalt er henlagt under amtets tilsyn.

KULTURTEKNISK AFDELINGS VIRKE PÅ LOLLAND-FALSTER.

Hedeselskabet begyndte først at beskæftige sig med afvandingsarbejder i Maribo amt i 1907, og et af de første arbejder var en kunstig afvanding af Kirkenoret ved Rødby. Arbejdet blev gennemført omkring 1910 og omfattede opstilling af 2 pumpeanlæg med vindmotorer og opgravning af en afvandingskanal. Det interesserede areal var på ca. 500 ha, og omkostningen var gennemsnitlig ca. 25 kr. pr. ha.

DANATEX

træfiberplader

TROLDTEKT

træbetonplader

Anvendes overalt hvor der ønskes god
isolering

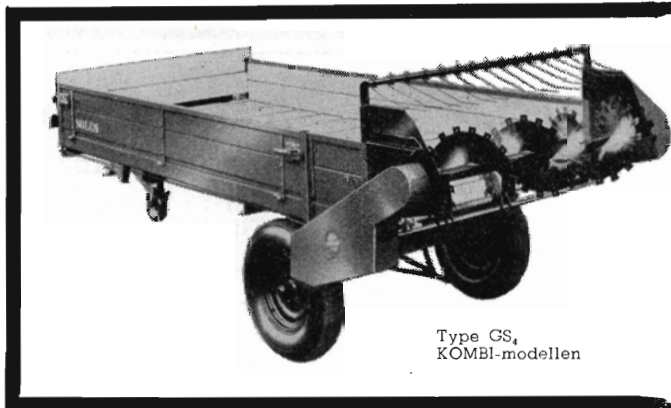
Fås hos alle tømmerhandlere og bygningsmaterialeforretninger
Fremstillet siden 1935

A/s TROLDHEDE PLADEINDUSTRI

Den der kører med staldgødningsspreder

er bedst kørende...

Type GS,
KOMBI-modellen

Den mest alsidige maskine i dansk
landbrug. Udfører 8 maskiners funk-
tioner. — Se selv, hvad den kan
gøre for Dem:

- udsprede naturgødning
- sprede raakalk og mergel
- læsse roer i jernbanevogne
- opsætte roebatterier paa marken
- køre hø og korn hjem
- i udstrakt grad anvendes som en praktisk tohjulet landbrugsvogn. For spredemekanismen kan fjernes i en haandevending

SOLUS staldgødningsspreder faas i 4 modeller, GS, standard model, GS, herregaardsmodel, GS, junior-model og GS, KOMBI-model. Der er derfor ALTID en SOLUS-model, der er den rigtige for ethvert behov. Skriv efter illustreret brochure med alle oplysninger.

H. SØNDERBY & CO

MASKINFABRIK, TARM
TLF. 16 - 34 - 179

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På fjorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød») omkring stødfugerne.

Spørg Hedeselskabet.

Jordbrugskalk

Ferslev Kalkleje
pr. Ellidshøj

Batum Kalkleje pr. Roslev
Tlf. Aasted 66

Mergel

Levering fra lokale Lejer

Brunkul

Midtjysk Brunkul Industri
Søby pr. Kølkær
Tlf. Kølkær 28

Tegl

Katrinebjerg Teglværk
pr. Hejnsvig
Tlf. Hejnsvig 17

H. THEUT A/S

Ingeniør- og
Entreprenørforretning
Telefon Viborg
Viborg 1880 Skovbrynet 23

A/S FRØCONTORET

KOLDING

Telf. 4344

FRØAVL
FRØHANDEL

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontor i
Karup og Kølvrå

Philipsen & Hall A/S

Sct. Mathiasgade 58 . Viborg
Elektriske anlæg
Vandværksanlæg
Telefon 173 og 174

Randers'

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer
føres

Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

PALUDANS PLANTESKOLE A/S

KLARSKOV

Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer

Forlang prisliste
TELEFON KLARSKOV 9

Røde DRÆNRØR

fra 2"—12" haves
altid på lager
Forlang tilbud

„Sofienlund“
TEGLVÆRK

Telefon 10 Ulstrup

Krogsgades Cementstøberi

J. Halvorsen & Sønner
Kontor
Dannebrogsgade 22, Aarhus
Telefon * 2 55 99

Ny fabrik . Vejby

Alt i betonvarer D. S. 400

BETONKLINKER
til
HULMURS- OG
STALDISOLERING

A/S FISKBÆK
BETONKLINKERFABRIK
TELEFON HERBORG 12

Røde drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa Telefon 22127

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

Δ MÆRKEDE RØR

imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

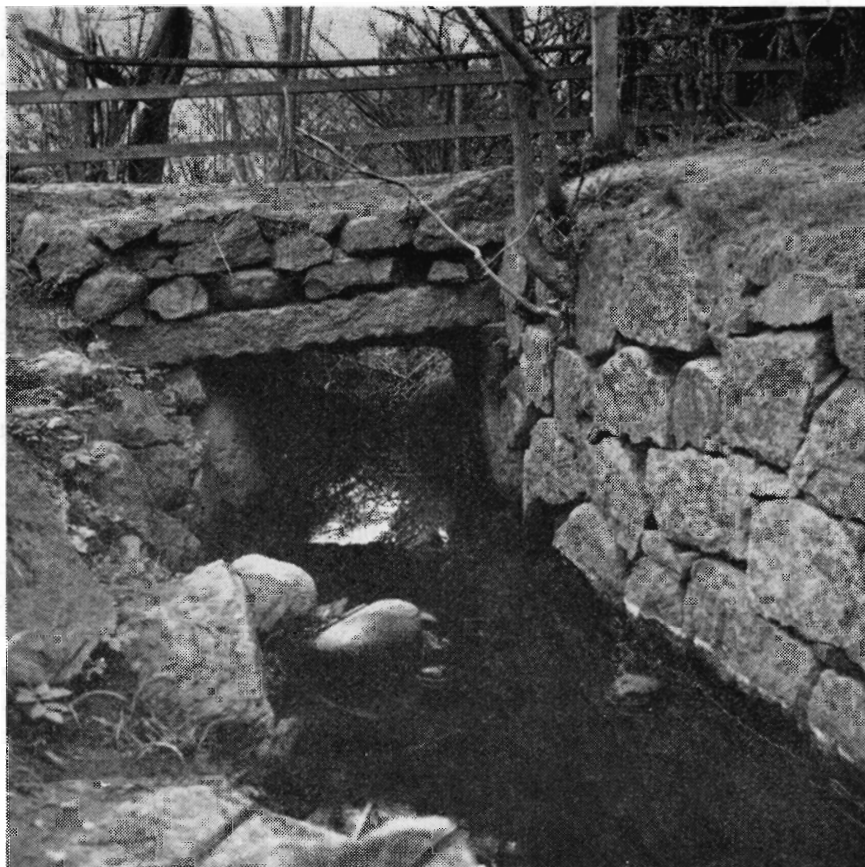

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Stenkiste under vej, der skal afløses af en rørledning. Falster 1960.

De første arbejder i amtet blev ledet fra hovedkontoret i Jylland, men efter at der i 1918 under kulturteknisk afdeling var oprettet et kontor i Slagelse, blev arbejdet ledet herfra. Til at yde bistand ved dræningsarbejdet o. lign. oprettede mose- og engafdelingen i 1922 et kontor i Nykøbing F. Senere i 1942 oprettedes et filialkontor til dette kontor i Søllested. Filialkontoret blev i 1947 flyttet til Nakskov. De store afvandingsopgaver bliver dog stadig varetaget af kontoret i Slagelse.

I Maribo amt som andre steder betød landvindingslovens fremkomst i 1940 en stærk stigning i interessen for afvanding og dermed også en stigning i Hedeselskabets bistandsarbejde.

Siden 1907 har kulturteknisk afdeling bistået ved 185 sager vedrørende vandløbsreguleringer, inddigningsarbejder og kunstige afvandinger indenfor amtet.

Fra 1918 og til 1940 er der med kulturteknisk afdelings bistand i

Maribo amt gennemført ialt 30 afvandingsager med et interesseret areal på ca. 7000 ha og til en bekostning på ca. 600.000 kr. Flere af disse sager har kun bestået i istandsættelses- og suppleringsarbejder.

Efter at landvindingsloven kom i 1940, er der i Maribo amt godkendt 95 landvindingsager til ca. 16,7 mill. kr. omfattende ca. 16.400 ha. Heraf har Hedeselskabet projekteret 39 sager til ca. 7,0 mill. kr. omfattende ca. 6000 ha.

På grund af de særlige forhold på Lolland-Falster med de mange ældre afvandingsanlæg omfattende største delen af de lave arealer og de let tilgængelige vige og indvande har karakteren af kulturteknisk afdelings bistand i de fleste sager bestået i en udbygning og modernisering af bestående anlæg. I forbindelse hermed har der i disse sager ud over de rent tekniske problemer ofte været vanskelige og mere juridiske spørgsmål at løse for at få indpasset de særlige forhold med hensyn til tidligere rettigheder og forpligtelser i de fremtidige vedtægter og partfordelinger. Ofte har arbejdet med disse særlige forhold i sagerne været af større omfang end arbejdet med de rent tekniske spørgsmål.

De mange afvandingsforbedringer, der i Maribo amt gennem de sidste tyve år er gennemført med støtte gennem landvindingsloven, betyder, at de største og bedste landvindingsopgaver i amtet er løst, således at der tilbage kun er de mindre, de forholdsvis dyre og i mange tilfælde vanskelige opgaver. Det kan i tilslutning hertil nævnes, at afdelingen, i de år landvindingsloven har været gældende, udover de godkendte sager, har udarbejdet projekt til 12 sager med et interesseret areal på 1200 ha og til en overslagssum på ca. 2,7 mill. kr. Disse sager er alle blevet henlagt, væsentligt på grund af manglende lodsejertilslutning, idet man ikke fandt, at forbedringerne stod i passende forhold til udgifterne.

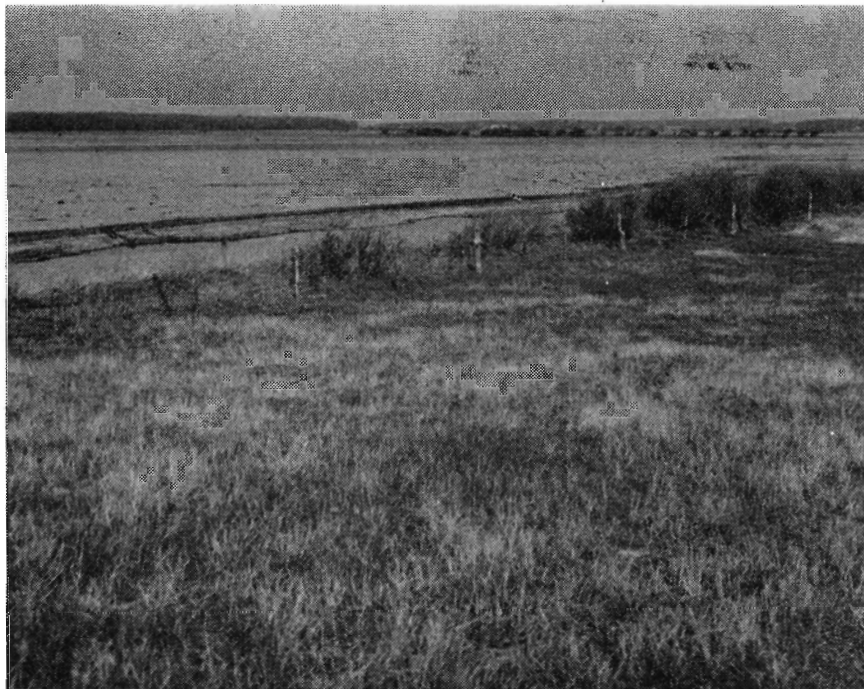
Hedeselskabet har gennem de senere år ved forskellige lejligheder gjort opmærksom på de muligheder, der er for tørlægning af lavvandede områder af søterritoriet ved vore kyster, bl. a. til modvirkning af det jordtab, der medgår til byernes udvidelser, til veje m. v.

For Maribo amts vedkommende er der påpeget 17 områder med et samlet vandareal på ca. 24.000 ha og med et lavtliggende randareal på ca. 3000 ha.

MOSE- OG ENGAFDELINGEN PÅ LOLLAND-FALSTER.

Om mose- og engafdelingens arbejder i Maribo amt har distriktsbestyrer F. Bækgaard, filialbestyrer J. D. Sørensen og overkonstruktør Svend Børge Larsen udarbejdet følgende:

Hedeselskabets distrikt XII bestående af Lolland-Falster og om-

*Lavvandet vlg nord for Orebygaard.
Ved normal vandstand er der næsten ingen vand over området.*

*Vandløb på Falster med afløb fra mejeri og rensningsanlæg.
Vandløbet skal rørlægges gennem et beboelsesområde, fot. 1960.*

Lavt, vandlidende areal på den nordøstlige del af Lolland.

liggende øer udgør et samlet areal på ca. 180.000 ha, heraf landbrugsareal ca. 140.000 ha. Siden distriktets oprettelse i 1922 under ledelse af fhv. distriktsbestyrer Aage Nielsen, er der fra kontorerne i Nykøbing F. og i Nakskov udført betydelige arbejder indenfor dræning og vandløbsregulering. I de senere år har der i samarbejde med De lolland-falsterske landbo- og husmandsforeninger været tilknyttet distriktskontoret i Nykøbing F. en bygningstjeneste under ledelse af konstruktør A. J e l s b a k.

Siden 1922 er der med bistand af mose- og engafdelingens distriktskontor udført 5679 dræninger med et interesseret areal på 27.381 ha, 553 vandløbsreguleringer og rørledninger med et interesseret areal på 9150 ha; endvidere er behandlet 526 sager af forskellig art. Siden 1933 er der ialt udført drænings- og afvandingsarbejder for ca. 29 mill. kr. Arbejdets omfang har i de enkelte år varieret meget, men som helhed siden 1952 haft faldende tendens, hvilket formentlig skyldes, at der ved Hedeselskabets og andres hjælp efterhånden er drænet en stor del af landbrugsarealet.

Karakteristisk for arbejdet i distriktet er den korte drænings-sæson. Lerjorden er ofte så udtørret og hård efter høst, at der ikke

Rørlagt grøft på Lolland, hvor grøften skal bevares, så den kan bortlede ekstraordinære afstrømninger. Efter kendelser må siderne ikke være bevoksede og affald ikke kastes i grøften — det kniber stærkt med begge dele.

kan graves drængrøfter før i december—januar måned, og dertil kommer forhindringer af frost og sne. Landmændene ynder med god grund ikke forårsdræning, idet den jævne, lerede drængrøft helst skal have frost og bearbejdning for at danne et så godt såbed, at udbyttet ikke forringes, eller markarbejdet vanskeliggøres.

Under disse forhold er dræning med maskine en fordel, og det har da også vundet mere og mere indpas, selv om det er lidt dyrere end håndarbejde med de dertil knyttede tilskud efter grundforbedringsloven.

Dræningsarbejderne udføres så godt som udelukkende af dræningsmestre, men efter særlige regler, der er betinget af den ensartede jordbund; dette sidste betinger også, at dræningen overvejende er systematisk. Man er i almindelighed indstillet på, når dræning er besluttet, at hele det vandlidende areal planlægges, hvorefter der hvert år udføres den del, som omdriften og tiden tillader.

TALMÆSSIGE OVERSIGTER

VEDRØRENDE

KULTURTEKNISK AFDELING OG MOSE- OG ENGAFDELINGEN.

Det vil af de talmæssige oversigter fremgå, at Hedeselskabet i 1958 har arbejdet med grundforbedrings- og landvindingsarbejder m. v., der var færdigprojekteret, under udførelse eller som i årets løb blev fuldført i et antal af

7986 med et interesseret areal på ca. 82.583 ha og med en bekostning på ca. 194,3 mill. kr., og deraf er 3290 arbejder, omfattende ca. 16.268 ha med en bekostning på ca. 29,1 mill. kr., i årets løb fuldførte.

Arbejdet fordeler sig iøvrigt således mellem afdelingerne:

Kulturteknisk afdeling. I 1959 har afdelingen ligesom i de foregående år hovedsagelig beskæftiget sig med landvindingsarbejder såsom vandløbsreguleringer, kunstige afvandinger, inddigningsanlæg o. lign., men også med spildevandsanlæg for landsbyer, foruden arbejdet med de hydrometriske undersøgelser.

Omfanget af afdelingens arbejdsopgaver, fraregnet de hydrometriske undersøgelser, kan belyses af nedenstående sammenligning mellem de nærmest foregående år. I dette tidsrum har antallet af arbejdende sager pr. år været:

1955 ialt	465.
1956 »	475.
1957 »	431.
1958 »	411.
1959 »	422.

Summerer man henholdsvis interesseret areal og bekostning for de sager, der har været arbejdet med i årets løb — herunder a) fuldførte arbejder, b) arbejder under udførelse, c) sager på beredskabsliste, d) sager for landvindingsudvalg, vandløbsret o. lign. samt e) færdigprojekterede sager, der har været forhandlet i årets løb —, får man følgende sammenligning:

1955.....	51.577 ha.	111.649.311 kr.	Personale (gennemsnit)	67
1956.....	58.210 »	114.759.060 »	»	68
1957.....	48.233 »	111.152.800 »	»	69
1958.....	41.295 »	104.098.080 »	»	67
1959.....	35.989 »	105.860.600 »	»	67

Af efterfølgende oversigt vil det nærmere fremgå, hvorledes arbejdet fordeler sig på de enkelte grupper i arbejdsåret 1959.

Mere end 180

afvandingsanlæg

er leveret til afvanding af
over 150.000 hektarer.

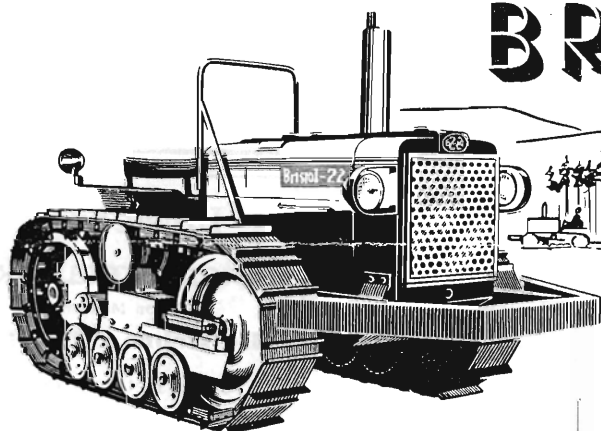
MYHRWOLD & RASMUSSEN

Kobbelvænget 74 . København, Brønshøj

– lille men sejt er

MODEL

BRISTOL 25

Den
bedst egnede
traktor
for
skovbrugene

BRISTOL 25 den ideelle traktor for skovbruget - leveres i flere forskellige bredder.

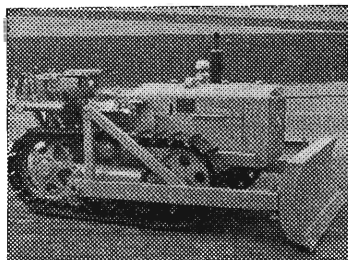
Hedeselskabet har ialt købt 22 Bristol traktorer.

Leveres nu med angledozer og læsseskovl samt dieselmotor. **Forlang tilbud!**

V. H. LANGEBÆK & SØN . Civilingeniører
Trondhjems-gade 9 . København Ø. . Telf. Tria 5400

Filial: Horsens . Telf. Horsens 22463

Fabrik og lager: Ballerup, telf. 970990

Bemærk!

BRISTOL 25 med ANGLEDOZER

BAUER

**VANDINGSANLÆG
for landbrug og gartneri**

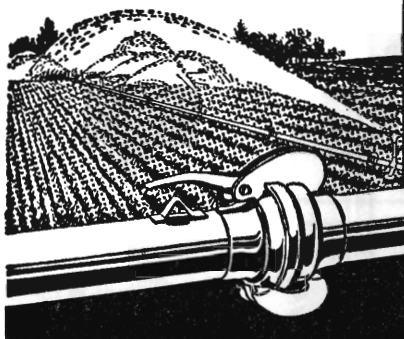
**Kunstig vanding:
EN GARANTI FOR HØSTEN**

Oplysninger hos:

WINTHER & HEIDE

Gl. Køge Landevej 121
København - Valby
Va 8888

Jydsk Aktieselskab
Møllevangsgade 144
Århus 643 00

**100% SIKRET
MOD
ØKONOMISK
TAB VED
HAGL**

Tal med nærmeste
distriktsforstander
eller hovedkontoret

Haglskadeforsikring er en billig betryggelse - og bør tegnes i de jydsk landmænds eget selskab, hvor medlemmerne gennem re-assurance er sikret mod større forhøjelser af årsbidraget, selv når katastrofalt store tab indtræffer.

HAGLSKADEFORSIKRINGSFORENINGEN FOR JYLLAND G/S
SCT. CLEMENS TORV 9 - AARHUS - TELEFON 21284

**ALLEN-TRAKO
Nr. 1**

Græsslåmaskinen for kanalkanter, underskov og diger m. v.

FRIMODT KONNING
TRAKO MANUFACTURING
Pjedsted - telefon 60
Eneforhandling

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Teglværkernes

SALGSKONTOR

ESBJERG
Telefon 265 - 546

Drænrør

2"-15"
Mursten - Tagsten

Holstebro

betonvarefabrik

v. Anton Madsen

Holstebro . Tlf. 3

Alt i Betonvarer
indenfor

Dansk Ingeniørforenings
Normer

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

Telefon Skive 1030

Alle størrelser i drænrør leveres

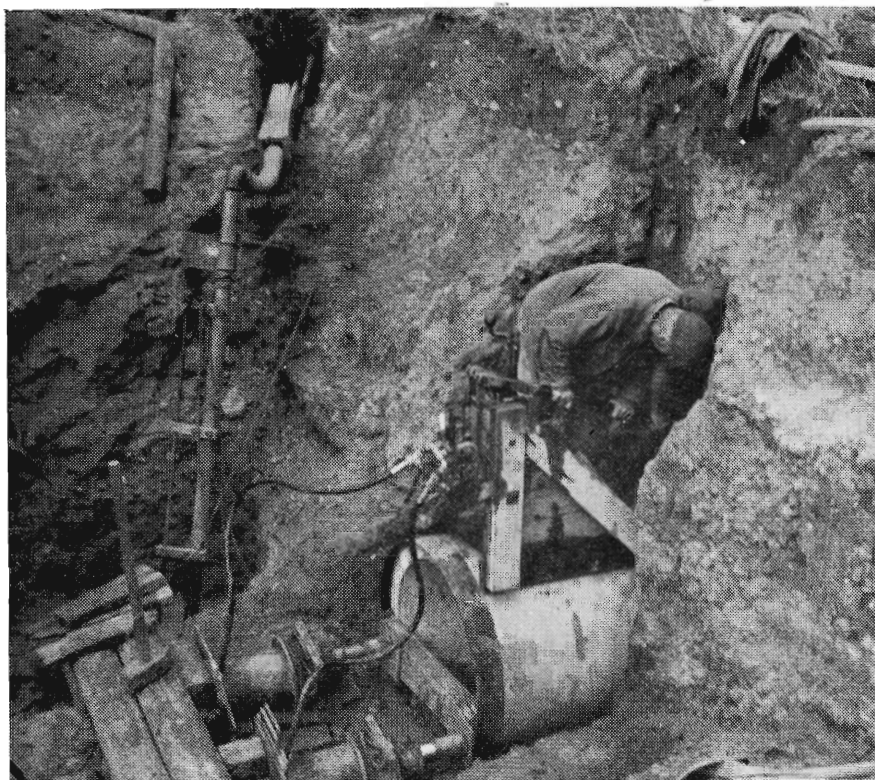
Telefon Viborg 1330

CLOC

*Liqueur
Gin
Whisky*

Øversigt for kulturteknisk afdeling for året 1959.

	Antal sager	Interesse- ret areal ha	Bekost- ning kr.	Antal sager	Interesse- ret areal ha	Bekost- ning kr.
<i>I. Fuldførte arbejder:</i>						
A. Vandløbsreguleringer	5	577	1.427.000			
B. Kunstige afvandinger	9	1573	1.803.500			
C. Rørledninger	2	38	106.500			
F. Spildevandsledninger	1	—	480.000			
G. Kunstig vanding	3	81	48.300			
H. Forskellige arbejder	2	—	64.000	22	2.269	3.929.300
<i>II. Arbejder under udførelse</i>				59	15.510	36.389.500
<i>III. Sager optaget på beredskabsliste</i>				3	73	589.000
<i>IV. Sager for landvindingsudvalg, vandløbsret og lignende:</i>						
A. Løbende ved årets udgang				65	13.370	46.161.000
B. Henlagt i årets løb				3	75	300.000
<i>V. Sager, til hvilke projekt er udarbejdet:</i>						
A. Udarbejdet tidligere og løbende ved årets udgang	16	1.152	5.068.000			
B. Udarbejdet tidligere og henlagt i årets løb	8	1.397	4.840.500			
C. Udarbejdet i årets løb og løbende ved årets udgang	23	1.375	4.624.300			
D. Udarbejdet i årets løb og henlagt	6	744	1.719.000			
E. Skitseprojekter udarbejdet i årets løb	1	—	2.000.000			
F. Skitseprojekter henlagt i årets løb	1	24	240.000	55	4.692	18.491.800
<i>VI. Sager under projektering</i>				40		
<i>VII. Ikke forundersøgte sager</i>				21		
<i>VIII. Sager af forskellig art</i>				150		
<i>IX. Henlagte sager, hvortil der ikke har været udarbejdet projekt</i>				4		
Ialt				422	35.989	105.860.600

*Gennempresning af rørledning under statsbane for landvindingssagen
Vejskær grøft i Haderslev amt.*

Mose- og engafdelingen. Af oversigten side 191 for året 1959 vil det samlede arbejdes fordeling fremgå. For de ikke afsluttede sagers vedkommende gengiver oversigten den enkelte sags stilling pr. 31. december 1959.

Til oversigten skal iøvrigt anføres:

Af de afsluttede sager har der ved 20 med et interesseret areal på ca. 283 ha og en bekostning på ca. 92.000 kr. alene været ført tilsyn, idet projekterne er udført af andre.

Gruppe IV omfatter færdigprojekterede arbejder, hvor der ved årets udgang endnu ikke var taget stilling til, om arbejdet skulle igangsættes eller henlægges. I tilslutning til omstående tal skal oplyses, at antallet af de i 1959 projekterede arbejder er 3790 med et interesseret areal på ca. 17.300 ha og en overslagssum på ca. 37.939.000 kr.

Ved begyndelsen af 1959 henlå der 1213 anmodninger, hvor projekterne endnu ikke var udarbejdede. I årets løb indgik 3826 anmodninger, medens 3892 anmodninger blev ekspederet eller annulleret, således at der ved udgangen af 1959 fandtes 1147 anmodninger, hvor projekterne endnu ikke var udarbejdede.

Af byggesager er der arbejdet med 336 (medtaget i oversigten under de forskellige grupper).

Oversigt over året 1959.

	Antal sager	Interesseret areal ha	Bekostning kr.	Antal sager	Interesseret areal ha	Bekostning kr.
I. Fuldførte arbejder:						
A. Vandløbsreguleringer	174	4.075	6.080.220			
B. Dræninger.....	2551	8.790	17.341.006			
C. Opdyrknings- og kalk- nings-sager.....	75	381	312.516			
D. Merglings- og kalk- nings-sager.....	20	369	50.287			
E. Forskelligt.....	407	384	716.123			
F. Byggesager.....	41	—	686.120	3286	13999	25.186.272
II. Arbejder under udførelse				1224	12182	26.938.399
III. Sager for kommission m. m.....				152	9949	19.227.200
IV. Sager til hvilke projekt er udarbejdet (arbejdet ikke påbegyndt)						
A. Projekteret i 1959...	2113	9.241	22.570.848			
B. Projekteret tidligere..	338	2.610	6.993.278	2451	11851	29.564.126
V. Henlagte sager.....				739	3305	6.059.209
VI. Sager under projektering				1087		
VII. Sager, der er forundersøgt eller besigtiget, og sager af forskellig art.....				150	59	80.000
VIII. Sager, der er henlagt uden projekt ell. udgået				26		
Ialt.....				9097	51345	107.055.206

I oversigten over arbejdets fordeling på kontorerne er under opdyrkningsplaner m. v. medtaget opdyrkningsplaner, merglings- og kalkningsarbejder samt skriftlige vejledninger herom, uanset om arbejdet er fuldført, under udførelse eller projekteret.

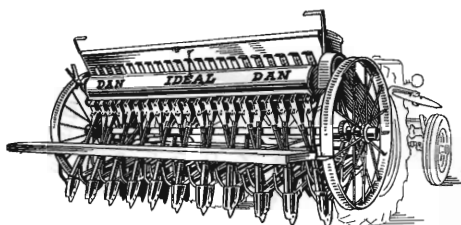
Under dræningsplaner m. m. findes i det væsentligste kun dræningsplaner; dog er enkelte sager omfattende både dræning og kultivering henregnet herunder.

Vandløbsreguleringer m. m. omfatter i det væsentligste kun vandløbsreguleringer og større rørledninger; dog er enkelte sager, der omfatter både hovedafvanding, detailafvanding og kultivering medtaget her.

Forskellig art omfatter moseundersøgelser, planeringsarbejder, mindre kloakanlæg, bygningsarbejder og enkelte sager, der ikke naturligt henhører under nogle af de andre grupper.

»DAN«

Radsaamaskiner siden Aar 1891
og stadigvæk førende . . .

Her præsenterer vi Typen »DAN-IDEAL« for Total-Lift, om hvilken flere Landmænd har sagt: »Det er den Radsaamaskine, vi Landbrugere har savnet«. Over 43.000 »DAN« Radsaamaskiner er leveret fra vor Fabrik. Vort Fabrikationsprogram omfatter bl. a. Traktorriver og Høvendere.

A. BLOM & SØN ^{A/S}

Jernstøberi og Maskinfabrik . Tlf. Skanderborg 511 (fl. Lin.)

ANDELSBANKEN

HOVEDKONTOR: AXELBORG - KØBENHAVN V
AFDELINGER OG KONTORER OVER HELE LANDET

STATENS REDSKABSPRØVÉR
BYGHOLM, HORSENS

TAARUP

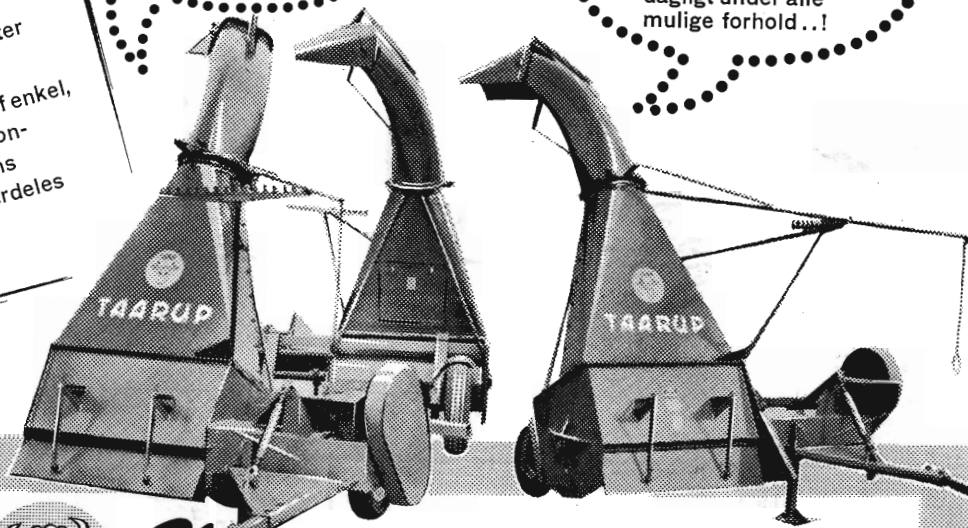
Universal-grønthøster

Maskinen er let at
betjene... den er af enkel,
solid og kraftig kon-
struktion, og dens
udførelse er særdeles
god...

April 1960

- der kan I se, hvor
gode vi er! - Det
har nu altid været
god kvalitet,
der kommer fra
Taarup...

- ja, og ikke bare Byg-
holm siger god for os -
men ogsaa de tusinder
af praktiske land-
mænd, der anvender os
dagligt under alle
mulige forhold...!

HØSTER
SNITTER
LÆSSER
paa een
gang ...

Grøntfoder- høster

MASKINFABRIKEN
TAARUP

KERTEMINDE

GRUNDL. 1877 - AXEL LARSEN - TLF. (09 - 32) 70 - 770

Se den paa Bellahøj, Fællesskuet og Ungskuet.
En af det moderne landbrugs mest rentable og
nyttige investeringer, en maskine i daglig drift
i 8 af aarets maaneder. Alle modeller er een-
mands-betjente og høster, snitter og læsser paa
een gang mange forskellige afgrøder og har
desuden mange andre anvendelsesmuligheder.

Del af havdiget omkring Oreby hovedgård.

Fuglereservatet Fladet ved Orebygaard.

Mergel- og kalkvirksomheden.*)

Mergeludkørselen samler sig, som det har været sædvane i de senere år, om Ringkøbing og Ribe amter samt de tilgrænsende dele af Viborg, Skanderborg, Vejle, Haderslev og Tønder amter, medens jordbrugskalken har været næsten enerådende i det øvrige land.

Vejrforholdene i beretningsperioden har været særdeles gunstige for arbejdet. Temperaturen har været over normal og nedbøren har været betydelig mindre end normal. De lange perioder med tørvejr gjorde det muligt at fremstille særdeles fine kvaliteter af lufttørret, knust og findelt jordbrugskalk. Tørken har gjort det muligt at udkøre mergel med tunge vogne direkte til mose og marsk, hvor man ellers vanskeligt kan færdes med sådanne køretøjer.

Der er dannet 1 nyt kalkselskab i K r a g e l u n d nord for Silkeborg. Hermed er der siden krigen dannet 157 mergel- og kalkselskaber.

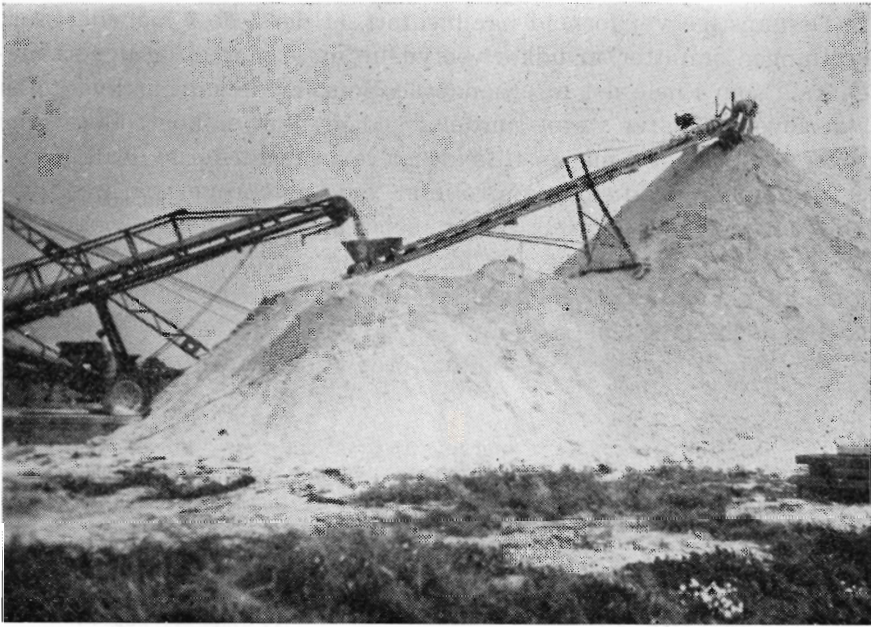
Afdelingen har i beretningsperioden ekspederet 31 sager til landvæsenskommissionerne. Til sammenligning er i vedføjede tabel anført de tilsvarende tal for 1957—58 og 1958—59.

Planlagte arbejder	1957—58	1958—59	1/4—31/12 1959
Antal sager	48	31	28
» aftagere	3.884	2.877	1.986
Mængde mergel	307.846 m ³	109.766 m ³	91.625 m ³
» kalk	52.247 t	69.336 t	64.910 t
Anslået udgift	4.597.535 kr.	2.598.047 kr.	2.382.932 kr.

I samme tidsrum er der afsluttet følgende arbejder:

Afsluttede arbejder	1957—58	1958—59	1/4—31/4 1959
Antal sager	18	12	5
» aftagere	4.117	1.712	1.730
Mængde mergel	384.632 m ³	100.975 m ³	109.589 m ³
» kalk	14.647 t	20.190 t	4.658 t
Udgift ialt	4.621.270 kr.	1.341.037 kr.	1.397.338 kr.
÷ tilskud	474.878 kr.	74.512 kr.	41.337 kr.
Endeligt beløb	4.146.392 kr.	1.266.525 kr.	1.356.001 kr.

*) Beretningen om denne del af virksomheden omfatter i år kun april, juli og oktober kvartaler 1959, idet det for fremtiden er hensigten at følge kalenderåret. Tidligere, da der ydedes fragttilskud til transporten af mergel og kalk, var man nødt til at følge finansåret.

H. Theut A/S, Viborg, fremstiller knust jordbrugskalk i Batum 1959.

Da beretningsperioden kun omfatter $\frac{3}{4}$ år, vil det ses, at arbejdsmængden i sager og sagernes antal er gået en del frem i forhold til sidste år.

Antallet af arbejdende selskaber har været 54, heraf har 15 alene leveret mergel, 27 alene leveret kalk og 12 har både leveret mergel og kalk.

De gennem selskaberne årsvis omsatte mængder mergel og kalk dels som råvare, dels beregnet som ren kulsur kalk, fremgår af hestående opstilling:

År	Antal selskaber	Udkørt		Svarer til kulsur kalk
		mergel	kalk	1000 t
1946—47	4	34.178 m ³		12
1947—48	12	125.858 m ³		44
1948—49	27	429.750 m ³		150
1949—50	44	852.449 m ³		298
1950—51	53	686.748 m ³		240
1951—52	62	710.581 m ³		249
1952—53	62	724.073 m ³	10.434 t	260
1953—54	60	549.093 m ³	8.946 t	188
1954—55	43	291.110 m ³	23.832 t	144
1955—56	43	401.168 m ³	17.379 t	153
1956—57	50	401.490 m ³	32.047 t	175
1957—58	52	321.065 m ³	42.926 t	158
1958—59	59	204.673 m ³	66.043 t	134
1/4—31/12 1959	54	270.385 m ³	66.930 t	166

De gunstige vejrforhold har medført, at der i de 9 måneder, som beretningen omfatter, er udkørt betydelig mere mergel og lige så meget kalk som i hele det foregående år. Som før nævnt har kvaliteten af de leverede varer været særdeles god, hvilket er kontrolleret ved prøver i lejerne og i mange tilfælde på leveringsstederne. Kalken bliver nu i mange tilfælde kontrolleret ved sigteprøver på leveringsstedet foruden laboratoriets bestemmelse af kalkindhold i varen.

Det er bemærkelsesværdigt for mergelens vedkommende, at kalkindholdet i de varer, der bliver leveret nu, gennemgående er højere end for nogle år siden.

Amtsvis er mergelen og kalken fordelt som nedenfor anført:

	mergel m ³	kalk t	Beregnet som kulsur kalk t
Ringkøbing	120.112	2.969	56.403
Ribe	60.134	12.404	33.330
Sønderjylland	33.187	16.042	26.966
Viborg	29.051	9.809	22.286
Vejle	25.039	6.504	13.401
Skanderborg	1.917	5.188	4.657
Holbæk	945	0	473
Hjørring	0	6.042	4.531
Thisted	0	5.014	3.761
Aalborg	0	2.559	1.920
Aarhus	0	399	299
	270.385	66.930	168.027

Det er fortsat sandjordsegnerne i Vest- og Midtjylland, der er storforbrugere af mergel, hvilket sikkert hænger sammen med, at man navnlig tidligere har opnået meget store og sikre merudbytter ved at anvende lermergel på disse jorder, fordi der mange gange har været tale om både kalktrang og mangel på mikronæringsstoffer, som

Undersøgelser af mergelforekomster.

Amt	Sted	Mergel- mængde m ³	Mergelens betegnelse	Kulsur kalk i tørstoffet
Ringkøbing	Rydbjerg	10.000	Stenfri lermergel	50 %
do	Hover	56.000	— —	50 %
do	Kølvraa	35.000	— —	50 %
do	Bøvlingbjerg	25.000	— —	40 %
do	Aadum	11.000	— —	35 %
Ribe	Glejbjerg	15.000	— —	50 %
do	Vejrup	25.000	— —	50 %
do	Hesselho	20.000	— —	25 %
do	Vorbasse	44.000	sandbl.	15 %
do	Vesterhede	12.000	stenfri	15 %
Vejle	As	25.000	— —	45 %

Civilingeniør K. L. Kristensen, Varde, bygger kalklade i Mjels 1959.

i meget små mængder følger med mergelen. Hvor meget, der må betales for denne virkning ud over kalkvirkningen, er man ikke i stand til at gøre op; men det er sikkert, at man på mager sand- og humusjorder får større udbytte af lermergel end af andre mere ensidige kalkningsmidler.

FORBRUGET AF MERGEL OG KALK.

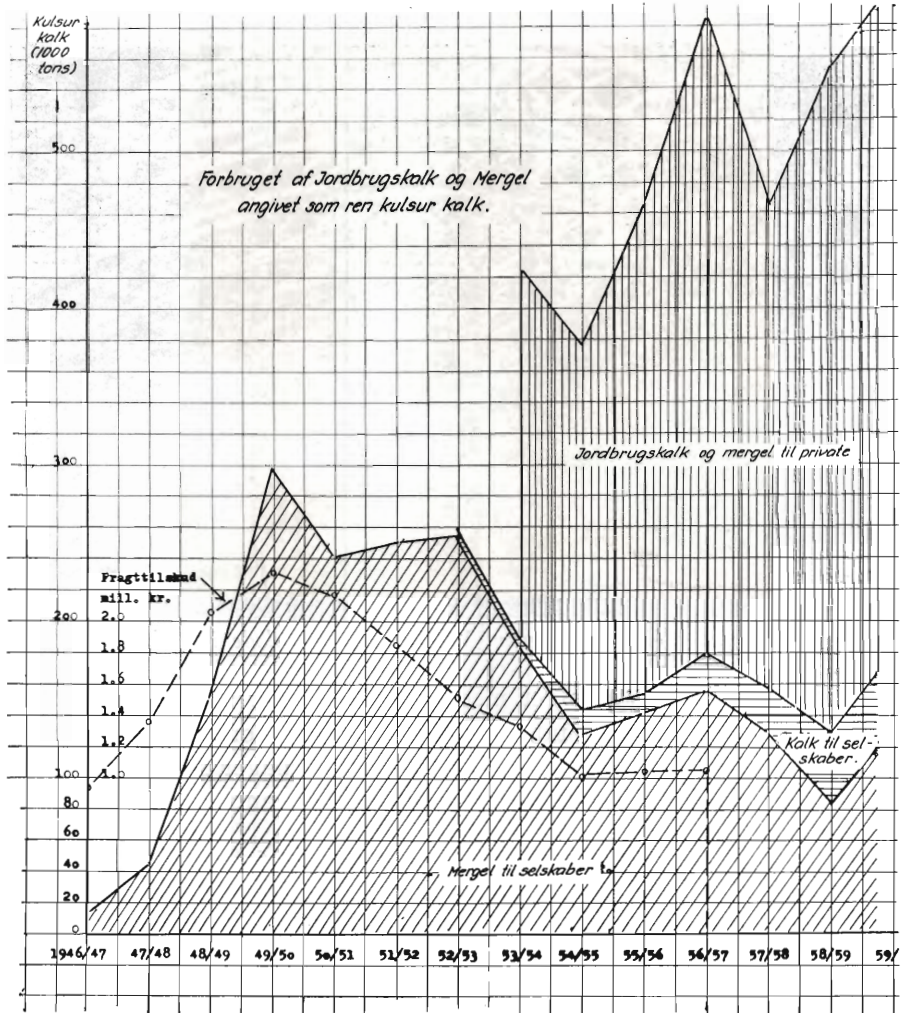
Som sædvanlig er der rettet forespørgsler til alle kendte producenter af mergel og kalk i hele landet for at fremskaffe så fyldige oplysninger som muligt angående landbrugets forsyning med kalkningsmidler.

Den samlede produktion kan herefter opgøres til:

	Råvare	Kulsur kalk
Mergel..	275.000 m ³	120.000 t
Kalkslam..	25.000 t	5.000 t
Jordbrugskalk..	613.000 t	466.000 t
1/4 til 31/12 1959..		591.000 t

Den samlede produktion var i 1958—59 550.000 t, i 1957—58 463.000 t, i 1956—57 585.000 t, i 1955—56 466.000 t, i 1954—55 375.000 t og i 1953—54 424.000 t.

Det fremgår af det foran meddelte, at anvendelsen af kalk er stadig stigende; samtidig kan det anføres, at der indenfor kalksalget er

Grafisk fremstilling af hele landets forbrug af jordbrugskalk og mergel angivet som ren kulsur kalk. 28 % af forbruget dækkes gennem kalk- og mergelselskaberne, heraf 8 % med kalk og 20 % med mergel. Mergelens andel af hele forbruget er dalende.

en tendens til, at landmændene indkøber kalken gennem deres foreninger i stedet for gennem kalk- og mergelselskaberne.

Selvom der sidste år er leveret meget betydelige kalkmængder, så er der dog stadig brug for endnu større tilførsler af kalk.

Dette fremgår bl. a. af de ved de jyske landboforeningers medlemmer udtagne jordprøver, der viser følgende:

1944—47 gen.	52.808 jordprøver	56 % viste kalktrang
1948—49 »	97.592 »	60 % » »
1952—55 »	86.177 »	65 % » »
1956—58 »	110.935 »	66 % » »
1959	121.016 »	68 % » »

Konsulenten udtaler:

»Manglende trivsel i plantekulturerne kan skyldes jordboende skadedyr«

Aldrex 30 er SHELL's effektive middel til bekæmpelse af de jordboende skadedyr, der på larvestadiet æder planternes rødder og derved forringer afgrøden. Een behandling med Aldrex 30 er i almindelighed nok til bekæmpelsen af denne plage. Anerkendt af Statens Forsøgsvirksomhed i plantekultur til sprøjtning mod smældelaver før såning med 10 kg pr. ha.

Få nærmere oplysninger — tal med Deres sædvanlige forhandler eller ring eller skriv til SHELL.

Vore konsulenter og vort omfattende brochurermateriale står frit til Deres rådighed. (Forlang brochure nr. 14).

Aldrin, Dieldrin, Endrin, Phosdrin, D-D og Nemagon er SHELL kemikalier.

SHELL ALDREX 30

Endnu et fremragende

produkt

A/S DANSK SHELL - SHELL-HUSET - Kampmannsg. 2, V

TM.: MI 5340

Eneforhandler af SHELL kemikalier til forstplanteskoler og skovbrug:

Dansk Skovkontor v/ skovrider C. F. Ingvorsen, Postbox 1 - Næstved - Telf. Nyland 110

Store afgrøder

er det bedste bevis for,
at jorden er i

god gødningskraft

Det vil altid være klogt gennem
alsidig og rigtig gødskning at
**sikre den rette udnyttelse af
alle produktionsfaktorer.** Der-
ved opnaas den største, billigste
og mest lønnende produktion af
samtlige afgrøder.

GØDNINGS-KOMPAGNIET

I 1960 holder foreningen De danske Mergelselskaber 50 års jubilæum. Den bedste jubilæumsgave vil være at fremme kalktilførslen.

KALKTRANGSUNDERSØGELSERNE.

I det forløbne år er der foretaget kalktrangsundersøgelser for 11 kalk- og mergelselskaber. 84 ejendomme er undersøgt efter direkte henvendelse fra ejeren. Ialt er der således undersøgt 626 ejendomme med et samlet areal på 6437,2 ha, hvorfra er udtaget 6941 jordprøver. Arbejdets omfang og fordeling blandt selskaberne fremgår af nedenstående tabel:

Kalktrangsundersøgelser i 1959.

Selskab	Ejen-	Jord-	Stærk	Mindre	Svag	Over-	Uden	Ialt
	dom-	prø-	kalk-	stærk	kalk-	gang til	kalk-	un-
	antal	antal	ha	ha	ha	ha	ha	der-
								søgt
								ha
Hjerm-Ginding herreders mergelselskab	1	17	2,5	3,0	6,5	2,5	—	14,5
Midtjyllands kalk- og mergelselskab	118	1249	84,1	185,2	384,0	256,7	185,2	1095,2
Skiveegnens kalk- og mergelselskab	105	1321	53,5	300,2	449,1	229,0	220,9	1252,7
Ribe-Rødning kalkningsselskab	28	239	12,3	49,5	65,2	92,0	24,2	243,2
Vesthimmerlands kalkningsselskab	98	1065	74,6	175,5	293,4	222,9	135,7	902,1
Salling Fur kalkningsselskab	2	8	—	0,4	2,0	3,2	1,8	7,4
Skovlund og omegns mergelselskab	41	263	46,7	102,6	81,0	57,6	26,1	314,0
Sønderjydsk kalkningsselskab	31	333	25,2	90,1	129,3	55,0	43,1	342,7
Esbjerg-Vardeegnens kalkningsselskab	90	947	81,3	195,4	353,9	157,5	132,4	920,5
Kragelund og omegn kalkningsselskab	27	259	18,7	64,4	91,2	67,6	23,8	265,7
Thorning m. fl. sognes mergelselskab	1	28	6,0	2,0	10,0	6,0	3,0	27,0
	542	5729	404,9	1168,3	1865,6	1150,0	796,2	5385,0
Enkeltundersøgelser	84	1212	91,0	174,2	341,7	217,5	227,8	1052,2
Ialt	626	6941	495,9	1342,5	2207,3	1367,5	1024,0	6437,2

134 af de anførte ejendomme har fået foretaget standardundersøgelse, og der er her udtaget 1885 standardprøver.

Efter undersøgelsen har kalktrangen fordelt sig som følger:

495,9 ha eller	8 %	viste stærk kalktrang
2342,5 » »	21 %	» mindre stærk kalktrang
2207,3 » »	34 %	» svag kalktrang
1367,5 » »	21 %	» overgang til kalktrang
1024,0 » »	16 %	» ingen kalktrang
<hr/>		
6437,2 ha	100 %	

Kalktrangsundersøgelserne har været af nogenlunde samme omfang som sidste år, men alt tyder på, at disse undersøgelser er på retur.

Når Hedeselskabets arbejde på dette område efterhånden formindskes til et minimum, er grunden den, at de store mergelskabers tid er forbi. Med fragttilskudets bortfald kølnedes interessen for mergeludkørslen, og de nydannede kalkselskaber har hidtil været af en størrelse, hvor lokale landboforeningskonsulenter uden medhjælp har kunnet klare undersøgelsesarbejdet.

Der vil formentlig altid være et vist behov for Hedeselskabets medhjælp ved kalktrangsundersøgelser, men det fra tidligere tid kendte større arrangement, kan ikke længere opretholdes på forsvarlig økonomisk basis.

Hedeopdyrkningen.

I beretningen for året 1958—59 blev der givet en oversigt over de af A/S Jydsk Ladvinding i samarbejde med Hedeselskabet udførte kultiveringer. Denne beretning indeholdt en omtale af de forskellige områders jordbundsforhold og motiveringen for, at dybdebehandlingen fra sted til sted har varieret fra 25 til 80 cm.

Den fortsatte kultivering af store områder har i 1959—60 alene omfattet **Københavnigheden** (Lille Nørlund Hede) i Ikast sogn. Arealet, der udgør 309 ha, består for godt halvdelens vedkommende af bakkeøhede, medens resten er hedeblade.

På bakkeøen findes i reglen kun svagt lerblandet sand og grus med mange til dels store sten. Lagdelingen i lyngskjold, blysand og al er som sædvanligt for bakkeøer mindre udpræget end i hedeblade. Der er kun lidt blysand og den i det hele taget grovkornede jord vil næppe kunne medføre sandflugt. Skønt der tilsyneladende kun er lidt ler i jordbunden, kan denne dog blive fast og hård ved sammentrykning.

Hedebladen består af ca. 10 cm lyngskjold, 8 cm blysand og 10 cm al, som ved blanding kan give et ikke helt ringe muldlag. Et par par-

Vestjyllands Mergelforsyning fremstiller knust jordbrugskalk i Mjels 1959.

tier i områdets yderkant er dog lettere jord, som findes bedst egnet til beplantning.

Forud for hedepløjningen gik et stort arbejde med at få ryddet en forholdsvis tæt bestand af gamle, selvsåede bjergfyr. Efter første pløjning ryddedes marken først for større, synlige sten og efter den endelige behandling før besåningen samles såvel de mindre, som nyoppløjede større sten. Stensamlingen på bakkeøen og den nærmest liggende hedeplade må iøvrigt fortsættes efterhånden som jordblandingen går i dybden.

Pløjningen er udført til i reglen 30—35 cm' dybde, og den blev afsluttet i sommeren 1959. Derefter blev der foretaget to gange knivharvning og tilført 18 m³ ca. 57 % mergel pr. ha, svarende til ca. 10 tons kulsur kalk pr. ha. Mergelen er først ved knivharvning og derefter med dybtgående kultivator indblandet i 10—15 cm' dybde. Der foretages nu en anden gang pløjning til ca. 20 cm' dybde og derefter igen knivharvning for deling af oppløjet, nu ret omsat lyngskjold og al. Derefter foretages grundgødskning (1000 kg superfosfat, 200 kg kaligødning og 40 kg blåsten pr. ha), hvorefter det øverste nu særligt behandlede ca. 20 cm (8 tommer) tykke jordlag blandes ved hjælp af kultivator. Efter en lettere harvning er arealet da tjenlig til første besåning.

Der stiles efter ved stadig dybere pløjning og anden behandling i de kommende år at få alle jordlagene fra den første 30—35 cm tykke fure blandet til et nogenlunde ensartet jordlag, men ved grundig blanding ovenfra og nedefter våges der over, at der ikke på en

gang kommer for tykt et lag af rå jord ovenpå det merglede og gødede jordlag. Forskellen på dyrkning af ny og gammel jord er især den, at planterødderne går dybest ned i den gamle jord, idet også kalk og gødningsstoffer her efterhånden er trukket dybere ned, medens planterødderne på den nye jord fortrinsvis breder sig i det øvre, merglede og gødede jordlag. Den nye jords ringe rodområde medfører, at indtrædende tørke virker hårdere her end på den gamle jord af iøvrigt samme beskaffenhed.

Blandt andet af hensyn til afprøvning af behandlingsmåder har A/S Jydsk Landvinding ønsket, at der foretages en samlet dyrkning af arealerne i nogle år, inden der træffes endelig beslutning om arealernes fremtidige anvendelse. Det kan fastslås, at det efter god gødskning og dyrkning vil dreje sig om god plantningsjord, men resultaterne af nogle års dyrkning vil også vise egnetheden til fortsat dyrkning.

Der er som nævnt ikke endnu taget endelig beslutning om formen for den fremtidige anvendelse. Der arbejdes for tiden med at gøre 165 ha (300 tdr. land) tjenlig til besåning med vinterrug i efteråret 1960. Inden vinteren laves desuden ca. 100 ha færdig til besåning med havre i foråret 1961. Resten anvendes til vårrug og kartofler samt eventuelt et forsøg med lupin. Hele arealet vil altså være besået næste år.

Såfremt resultatet skulle blive, at arealerne stykkevis og år for år indtages til beplantning, er det tanken at afslutte dyrkningen med udlæg af varige bælgplanter (hvidkløver, flerårig lupin o. lign.), hvilket skulle give et godt grundlag for plantningen.

Lønborg Hede (nord for Sdr. Viumheden) i Ringkøbing amt står nu for kultivering. Da kun de færreste lodsejere i første omgang vil sælge deres arealer, men nok lade dem indgå under kultiveringen mod at få et ca. halvt så stort areal tilbage i opdyrket stand, søges opgaven i dette tilfælde løst gennem et udvalg for et opdyrknings-selskab, hvor foruden lodsejerne også landboforeningen, husmandsforeningen, sognerådet, Hedebruget, Statens Jordlovsudvalg og A/S Jydsk Landvinding er repræsenteret.

Det drejer sig om et område, som over Lønborg sogns sydlige del strækker sig fra Tarm—Nr. Nebelvejen i vest til hovedvej 11 i øst, med mindre dele af Hemmet og Egvad sogne. I første omgang forventes kutiveringen at komme til at omfatte op til ca. 800 ha væsentlig hede eller et areal svarende til Sdr. Viumområdet, hvormed det danner skel og hvorpå der er oprettet 56 ejendomme. Det forventes dog, at sagen blandt andet ved afvanding og vej anlæg vil blive udvidet til at omfatte også ca. 500 ha væsentlig opdyrket jord i nævnte områdes østlige del, men her med jordfordeling som vigtigste led.

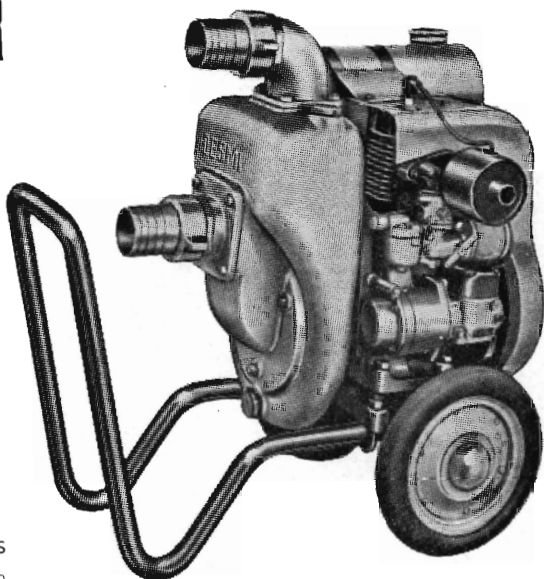
Selvsugende CENTRIFUGALPUMPER

robuste
enkle
effektive
kompakte

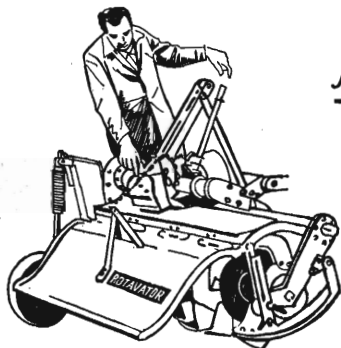
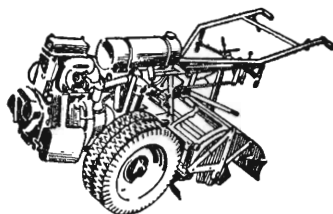
Leveres uden motor, med
elektro- eller forbrændings-
motor

S. C. SØRENSEN A/S

Randers · Aalborg · Odense · København
Tlf. 4800 Tlf. 32500 Tlf. 2305 Tlf. Sø 8501

Gennem mange år den foretrukne
i skoven og planteskolen
HOWARD GEM ROTAVATOR
20" – 24" – 30" arbejdsbredde

NU også til skoven og planteskolen

HOWARD TRAKTOR ROTAVATOR

Trepunktsophæng, 50" og 60" arbejdsbredde sikker-
hedskobling beskytter overfor jordfaste genstande.
SELECTATILTH gearkassen giver variabel hastighed
på knivtromlen, der på 2 min. ændres mellem 125 til
225 omdr./min., hvilket giver større alsidighed og
bedre økonomi. Sideforsat eller midtmonteret.

FORLANG BROCHURER
OG PRISER

LANIGREUTERS

GL. KONGEVEJ 3 · KØBENHAVN V · *HILDA 1090

Eet eneste universal smørefedt klarer hele smøringen af alle landbrugsmaskiner og traktorer - fra de allerstørste til de mindste!

SHELL Retinax A erstatter op til 4 forskellige special smørefedt, sikrer effektiv og korrekt smøring af *alle* smørekopper og reducerer muligheden for fejlsmøring.

- ★ Retinax A har højt smeltepunkt — derfor upåvirkelig af høje arbejdstemperaturer
- ★ Retinax A er vandbestandig
- ★ Retinax A har stor vedhængsevne
- ★ Retinax A indeholder anti-rust additiver

Forlang brochurer med yderligere oplysninger — ring eller skriv til Shell eller nærmeste distriktskontor.

SHELL RETINAX A

Endnu et fremragende

A/S DANSK SHELL, SHELL-HUSET, Kampmannsg. 2, V

eet fedt - een sprøjte med SHELL Retinax A

SHELL fedtsprøjte-fylder til alle typer fedtsprøjter. De får sprøjten helt fyldt, og De undgår urenheder og luft i fedtet. Faren for beskadigelser forårsaget af snavs i kuglelejer er derved reduceret til et minimum.

produkt

Tlf.: MI 5340

Det er den meget uheldige udstykning, som har medført, at så store arealer her indtil nu har henligget uopdyrket. Et stort antal af lodderne er indtil ca. 3 km lange og ca. 10—20 m brede. Samtidig er afvandingsforholdene meget dårlige og af veje findes stort set kun hedespor fra før udstykningens tid.

Jordbundens beskaffenhed er meget forskelligartet og mod nord-vest findes spredte partier af flyvesandsbanker, som uden pløjning bør tilplantes straks, så sandflugt herfra undgås. Iøvrigt er den vestre del i stort omfang lavtliggende kærjord, som, hvor der ikke findes al, kun behøver pløjning til 20—25 cm' dybde. Visse kær- og mosestrækninger er dog dannet ovenpå endog meget svær al, og kun sådanne steder er der brug for dyb grubning eller pløjning. De højere arealer er bakkeøhede uden al i større dybde.

Der tiltrænges en ret bekostelig hovedafvanding, medens detailafvandingen efter brydning af de hårde lag forventes at blive af mindre omfang. Der vil blive brug for anlæg af ialt ca. 20 km ny vej. Den nødvendige mergel forventes at kunne leveres fra selve området.

Man er ret langt fremme med planlægningen. For afvandingen laves plan og overslag af mose- og engafdelingens distriktskontor i Varde. Den omfattende jordbundsundersøgelse samt opmåling af jordtyper indenfor de enkelte lodder, der skal danne grundlag for bestemmelse af pløjedybden og for ansættelse af lodpris m. v., udføres af afdelingen for undersøgelser og forsøg. Det forventes endvidere, at maskincentralen som sædvanlig kommer til at udføre pløjning og grubning m. v.

De omfattende vejanlæg og den kostbare hovedafvanding gør det særlig påkrævet, at der til de samlede arbejders gennemførelse ydes landvindingstilskud. Det er tanken at søge sagen fremmet snarest muligt.

Forskningsvirksomheden.

I det forløbne år er der udarbejdet to beretninger, henholdsvis nr. 4 og 5, med titlerne:

Om dræning af trykvandsarealer med et indledende afsnit: Om potentialmålinger under grundvandspejlet (af professor ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, N. J. Dahl). (Nr. 4).

Om store og små afgrøders vandforbrug. (Nr. 5).

Begge disse beretninger vil foreligge til udsendelse i forsommeren 1960.

Endvidere er der udarbejdet tre meddelelser, der alle har været publicerede i Hedeselskabets Tidsskrift under følgende titler:

Dybdebehandlingsforsøgene i Bjerre. Nogle foreløbige resultater.

Tilstoppede drænledninger. Foreløbige resultater fra forsøg med pakning af drænledninger for at hindre rodindtrængning.

Okkerforsøg. Foreløbige resultater fra okkerforsøgene i Rødkær og Skaungårds mose.

Arbejdet med de dræntekniske undersøgelser af såkaldte vanskelige arealer har været af lidt mindre omfang end i de foregående år. Derimod er et større antal dræningsplaner, der er udarbejdede på grundlag af udvidede dræntekniske forundersøgelser, bragt til udførelse. Virksomheden har i en del tilfælde bistået ved udførelsen af disse dræningsarbejder, der alle har omfattet egentlige trykvandsdræninger.

Forsøgsarbejdet har været af samme omfang som i de foregående år. Af de få nye forsøg, der er anlagt, kan nævnes et orienterende drænforsøg på »salt-jord« i Nørrekær enge ved Limfjorden. Problemet er her, at lerkolloiderne er besat med store mængder Nationer. Dette bevirker, at jorden bliver tæt og næsten uigennemtrængelig for vand. Ved behandling af jorden med gips udveksles Na-ionerne med Ca-ioner, og jorden får en mere porøs struktur. Forsøgets formål er at undersøge, om en sådan behandling kan forbedre arealets afvandingstilstand.

Den dybe jordbehandling på lav jord. I den ekstreme tørre sommer blev der i nogle af forsøgene på lavbundsarealerne høstet store merudbytter for dybdebehandling af jorden. På andre forsøgsarealer blev der også i dette år konstateret skadevirkninger af en dyb jordbearbejdning.

Årets forsøgsresultater vil bidrage til at forklare årsagerne til den store variation, som har præget høstresultaterne fra disse dybdebehandlingsforsøg. Det synes således at ligge klart, at der på nogle arealer med relativt højtliggende grundvandspejl i vækstperioden og med jordlag, der over grundvandet består af et fin-kornet materiale, kan hæves så store vandmængder op til rodzonen på de ubehandlede parceller, at der ikke opnås nogen fordel ved dyb jordbehandling og deraf følgende dybere rodudvikling. De store merudbytter er opnået på arealer, hvor først en dyb bearbejdning har muliggjort, at planterødderne er trængt ned til vandrige jordlag.

Den dybe jordbearbejdning, praktiseret som en dyb pløjning, har hidtil navnlig været anvendt på lagdelte mineraljorder og på tørve- og dyndjorder, hvor det var muligt at pløje sand op.

Vi har endnu ingen forsøgsresultater, der viser fordelene ved en sådan opløjning og indblanding af sand. De ældre danske sandbelægningsforsøg gav kun relativt beskedne merudbytter for tilførsel af

sand til tørvejord. I den tyske højmossekultur ofres der derimod enorme beløb på sandbelægning. Der ligger altså her et felt, der trænger til nærmere undersøgelse.

Dyb pløjning på dyb tørvejord har så vidt vides kun været praktiseret i få tilfælde, men det er et spørgsmål, om ikke der vil være grund til i højere grad at interessere sig for en sådan jordbearbejdning. Nedenfor er refereret nogle høstresultater fra et forsøg, der er anlagt på dyb skovmosetørv ved Rødkær sydøst for Silkeborg.

	1955	1956	1957	1958	1959
	Kartofler	Vårhvede	Kålroer	Byg	kløvergræs
	hkg	hkg	hkg	hkg	hkg
	tørstof/ha	kerne/ha	rod/ha	kerne/ha	tørstof/ha
Rødkær:					
Ubehandlet	58	25	351	17	50
do + kalket	67	35	445	33	70
Blandet + do i 0-50 cm	63	41	390	37	91
do + do i 0-80 «	60	41	393	37	85

Rodfrugterne har ikke kvitteret for den dybe jordbehandling. Kornafgrøderne har derimod givet et ret pænt merudbytte for behandlingen, men navnlig har kløvergræsset i 1959 givet et betydeligt merudbytte.

Gennem forsøgene har vi erfaret, at en dyb bearbejdning af tørvejord kan indebære en række dyrkningsmæssige fordele. Ofte består det øverste tørvelag af et trevlet, kun lidt omsat materiale, der falder dårligt for redskaberne og kan være udsat for store opfrysninger. En opløjning af dybere liggende og mere omsat tørv kan resultere i et nyt overjordslag af en væsentlig bedre fysisk beskaffenhed. I forsøgene har vi endvidere bemærket, at en dyb bearbejdning kan have en gunstig indflydelse på afvandingsforholdene, og endelig har det været ganske tydeligt, at en pløjning til blot 40—50 cm dybde er en særdeles effektiv foranstaltning mod såvel rod- som frøukrudt. Et forhold der spiller en betydelig rolle ved dyrkning af tørvejord.

Men der kan også være en stor risiko forbundet med en sådan dyb bearbejdning af tørvejord. I tørvelagene findes ofte betydelige mængder af forskellige svovlforbindelser, der efterhånden kan iltes til fri svovlsyre og derved bibringe jorden en så sur reaktion, at kulturplanterne ikke kan trives.

Denne svovlsyre skal enten neutraliseres ved indblanding af kalk i bearbejdningslaget, eller jorden skal efter pløjningen henligge i en passende tid, f. eks. et år til udvaskning for de skadelige stoffer. Er der sørget for en passende detailafvanding, viser de igangværende forsøg, at nedbøren kan udvaske store svovlmængder. Først derefter

tilføres kalk til neutralisering af den svovlsyre, der dannes af de forbindelser, der iltes meget langsomt.

Det kan være en meget risikabel sag at »lukke op« til de svovlrige tørve- og dyndlag. Det er derfor absolut nødvendigt forud for en dybdebehandling af sådanne arealer at gennemføre en systematisk jordbundsundersøgelse med udtagning af et passende antal jordprøver af de forskellige lag inden for den påtænkte behandlingsdybde. Disse prøver skal analyseres på laboratoriet for svovlindhold, og analyseresultaterne må danne grundlag for en vurdering af kultiveringsmulighederne.

Det er en almindelig antagelse, at det ved dyb jordbearbejdning i reglen vil være en fordel at bevare det oprindelige dyrkningslag — mulden — øverst i jordprofilen. Af samme grund er der f. eks. i Holland gennem adskillige år arbejdet med plove, der flytter muldlaget samtidig med, at de underliggende lag pløjjes. Der kan næppe være tvivl om, at pløjning efter en sådan metode vil indebære store fordele på mange arealer, men endnu foreligger der ikke forsøgsresultater, der viser dette.

På lavbundsjordene har det derimod overraskende vist sig, at der ikke i tre forsøg, der har ligget i fem år, har været nogen sikker fordel forbundet med at bevare mulden øverst i profilen. Forsøgene er anlagt på den måde, at der i et forsøgsled er foretaget en blanding af alle lag ned til 80 cm dybde, i det andet led er mulden først fjernet, derefter er der foretaget en blanding ned til 80 cm, og mulden er lagt tilbage.

Høstresultaterne vil fremgå af følgende oversigt:

	1955	1956	1957	1958	1959
	Kartofler hkg tørstof/ha	Vår- hvede hkg kerne/ha	Bede- roer hkg rod/ha	Byg hkg kerne/ha	Kløver- græs hkg tørstof/ha
Velling:					
Kalket og blandet i 0-80 cm..	69	30	379	—	150
« « « « 20-80 « ..	67	38	423	—	126
Moselund:					
Kalket og blandet i 0-80 cm..	63	31	472	31	149
« « « « 20-80 « ..	61	22	540	32	117
Skaungaard mose:					
Kalket og blandet i 0-80 cm..	60	29	437	23	101
« « « « 20-80 « ..	50	15	381	17	96

Ud over arbejdet med de dræntekniske undersøgelser og med kultiveringsforsøg på lavbundsjordene har virksomheden været beskæftiget med en række forskelligartede opgaver. I en række tilfælde

SAVNER DE? HUSHJÆLP?

— så er løsningen:

Ballerup

Master Mixer

Maskinen for ethvert køkken

— selv det STØRSTE!

EKSTRA KRAFTIG MOTOR!

ælder, rører, pisker, moser, hakker, river,
snitter, maler kaffe m. m.

Standardudstyr,

incl. kødhakker og frugtpresser

kr. 695,- med melaminskål

kr. 745,- med rustfri stålskål

Forhandles overalt — forlang brochure

Helmuth A. Jensen

København F. — Telefon Fasan 8877

*Sagen er klar
valget er let
løsningen er:*

EFFECTIV...

Det er i dag intet problem for Dem at
vælge Deres nye malkemaskine! — det
skal selvfølgelig være

EFFECTIV 188

★ Malkemaskinen i rustfrit stål
188, der holder til årelang brug.

★ Malkemaskinen med det lave
vacuum, der skåner Deres dyr.

★ Malkemaskinen, der er særlig
let at gøre ren, og som tåler stærke
rengøringsmidler.

Malkemaskinen, der er den gode
løsning på alle problemer.

Vælg derfor EFFECTIV 188... —
malkemaskinen, der opfylder alle
Deres ønsker!

A/s S. A. CHRISTENSEN & CO.

TELEFON 3666

KOLDING

HØJGAARD & SCHULTZ A/S

Hovedkontor:
Ewaldsgade 9, København N.
Lu 2801

Rørfabrik;
Skudehavnen, København Ø.
Ry 7820

BONNARØR og CENTRIFUGALSTØBTE JERNBETONRØR med gummiringssamlinger

Fremstilles i dimensioner fra 200 mm og opefter til vandledninger og afløbsledninger under alle lægningsforhold.

Referencer og brochurer tilsendes på forlangende.

Vore ingeniører står til rådighed med udarbejdelse af tilbud og projekter.

Entreprenørmateriel af enhver art....

Lokomotiver, tipvogne, spormateriel,
gravemaskiner, kraner, dieseldumpers,
pumper etc.

SOPHUS BERENDSEN A/S

»Ørstedhus«, København V.
Tlf. C. 8500 . Tlgr. Berendsen

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver

Faa fuldt udbytte af
Jorden. Brug vor aner-
kendte Jordbrugskalk
— det betaler sig!

GUG KALKVÆRK A/S
Elmealle 2, Hasseris. Tlf. Aalborg 21 288

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelser fra 2 til 15 tommer

Indhent tilbud - Tlf. Højslev 3

Aarhus Privatbank

Aarhus

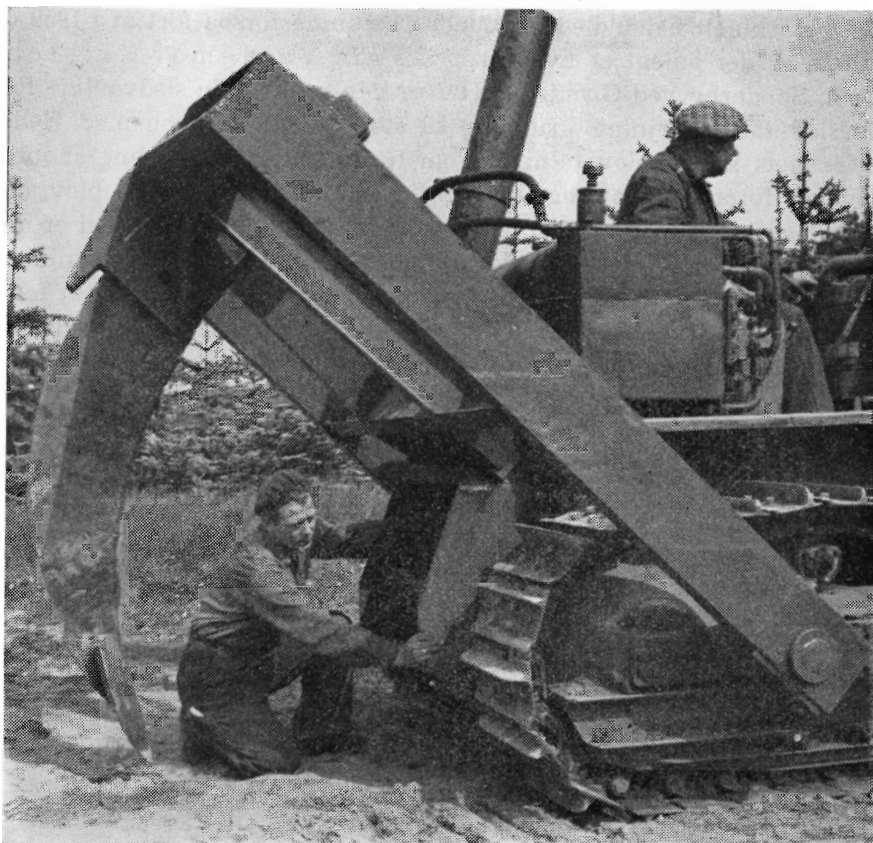
Stiftet 1871

København

Kloakrør — Landbrugsrør
Monierrør — Spidsbundsør
Mærket Δ 33, leveres overalt

Hovedkontor tlf. Ringsted 468
Fabrik: Hedehusene, telf. 18
— Birkerød — 468

Ringsted Cementvarefabrik og Tømmerhandel A/S

Den af Hedeselskabet nybyggede grubber, monteret på en af maskincentralens larvefodstraktorer, således at grubberen ikke skulle kunne skride ud selv ved grubning med meget små mellemrum. Det ventes, at der ved anvendelsen af dette hjælpemiddel ikke vil blive striber i afgrøderne, fot. juni 1960.

er der ydet vejledning til konsulenter og praktiske landmænd, der stod overfor problemer indenfor vort arbejdsområde.

Dybdebehandlingsforsøgene på lagdelt jord. I den usædvanlig tørre sommer 1959 viste den dybe jordbearbejdning på lagdelte jorder sin værdi, og der opnåedes et betydeligt merudbytte i kornafgrøderne både i de egentlige forsøg og især i de orienterende små forsøg, der nu har været i gang i en årrække. I forsøgene, hvori der var rodfrugter, opnåedes der kun mindre eller intet merudbytte for dybdebearbejdningen, fordi disse afgrøder kunne nå at udnytte nedbøren, da den endelig kom i slutningen af juli. Desværre var der ikke græs i nogen af forsøgene i 1959, men observationerne udenfor forsøgene viste tydeligt, at der er noget at hente ved hensigtsmæssig dyb jordbearbejdning også for disse afgrøder.

Under ledelse af Hedeselskabets forsøgs- og forskningsudvalg er de 8 maskinelt behandlede dydbearbejdningsforsøg fortsat i 1959 og tillige er der anlagt et nyt forsøg hos gdr. Valdemar Kristensen, Sønderby ved Grindsted. Her er der foruden de sædvanlige forsøgsled (alm. pløjning, grubning til stor dybde, pløjning med Hedeselskabets kæmpeplov (alm. 120 cm furebredde) + blanding af jordlagene) foretaget pløjning til 70 cm dybde med en Bovlund plov, der kun tager en fure på ca. 60 cm bredde. Også i dette forsøgsled er der foretaget en blanding af jordlagene. Formålet er at belyse virkningen af de forskellige furebredders betydning for mulighederne for at foretage en effektiv blanding af jordlagene. Ved pløjningen med den smalle fure undgås det, at det oprindelige muldrag pløjes ned i bunden af furen.

I årets løb er der udarbejdet en samlet oversigt over resultaterne fra de 22 orienterende gravningsforsøg, som er anlagt i årene 1952—55, og som nu i hovedsagen er afsluttet.

Efter jordbundens lagdeling og beskaffenhed iøvrigt fordeler de 22 forsøg sig således:

I. 1 forsøg på agerjord, der i tidens løb er overføget med klitsand. Jorder af denne type findes mange steder langs Jyllands vestkyst.

Der er her opnået en meget stor udbyttestigning ved at opblande det gamle muldrag med det påføgne sand, hvorved planterne har kunnet udvide deres rodområde.

II. 6 forsøg på tidligere havbund. (Stenalderhavs jorder). Disse jorder, der udgør store områder af det nordøstlige Jylland, blandt andet på begge sider af Limfjorden, har gennemgående en ret høj grundvandstand, men som følge af tilstedeværelsen af et lag »sterilt« sand umiddelbart under pløjelaget — et lag som planterødderne ikke formår at vokse igennem — er disse arealer meget stærkt udsat for tørkeskader. Ved at blande selv forholdsvis små mængder af muld ind i det pågældende sandlag kan dette gøres »rodledende«, hvorved planterne opnår forbindelse med det kapillært hævede grundvand. Der kan på denne jordtype opnås en meget betydelig udbytteforøgelse ved hensigtsmæssig dyb jordbearbejdning.

III. 10 forsøg på albundet jord har gennemgående givet mindre udslag for dyb jordbearbejdning end de to førnævnte grupper. Forsøgsresultaterne tyder dog på, at der meget vel kan opnås en betydelig forbedring ved dyb jordbearbejdning, men det er af afgørende betydning, at den foretages således, at mulden bibeholdes i de øverste 25—40 cm samtidig med at allaget brydes effektivt. På de lokaliteter, hvor der forekommer ler

eller lerholdigt materiale under alen, er der opnået gode resultater ved at opblende en del af dette materiale i det fremtidige pløjelag.

- IV. 5 forsøg på god sandmuld på grusblandet under grund. Resultaterne fra disse forsøg tyder på, at det ved en eventuel dyb jordbearbejdning er betydningsfuldt, at muldlaget bibeholdes foroven.

Vandingsforsøgene i Karup. Siden 1950 har Hedeseiskabet i samarbejde med Karup kartoffelmelsfabrik gennemført en ret omfattende serie af undersøgelser og forsøg vedrørende værdien af udsprøjtning på let sandjord af frugt vandet fra kartoffelmelsfabrikationen. Frugt vandet indeholder en del plantenæringsstoffer, især kali og kvælstof, men er dog forholdsvis fattig på fosforsyre. Undersøgelserne har vist, at der, såfremt der gives et tilskud af fosforsyre, kan opnås et ikke ubetydeligt udbytte ved tilførsel af frugt vandet, når det udsprøjtes i en mængde svarende til 60—80 mm pr. år. Det er hensigten at udarbejde en oversigt over de indvundne resultater.

Forsøg med lerbelægning af sandjord. I forsøgene på Hesselvig Enggaard var der intet merudbytte i kartofler for lerbelægningen.

I det tilsvarende forsøg ved Stilbjerg var der kløvergræs, men plantebestanden var så dårlig, at det måtte opgives at høste afgrøden forsøgs-mæssigt.

Den øvrige virksomhed.

DE HYDROMETRISKE UNDERSØGELSER.

Disse undersøgelser har til hovedformål at klarlægge afstrømningsforholdene i Danmark ud fra systematiske målinger og beregninger af afstrømningsforløbet i naturlige vandløb og rørledninger samt fra kunstigt afvandede arealer; men de tjener desuden til løsning af en række andre opgaver.

I de naturlige vandløb foretages notering eller registrering af vandstande ved ialt 78 målestationer. Ved 63 af disse foretages foruden vandstandsmåling regelmæssige målinger af vandføringen til bestemmelse af relationen mellem vandstand og vandføring.

Til særlige vandstandsobservationer ved kysterne og i fjorde er desuden anbragt 18 registrerende vandstandsmålere.

Vejrliget i 1959 var selv i årets første måneder gunstigt for markarbejdet, og der er i årets løb ved de permanente målestationer foretaget ialt 421 tilsynsbesøg, ved 313 af disse blev der foretaget vandføringsmålinger.

3 målestationer er blevet nedlagt i årets løb: 1) i Værebros å, 2) i Hestetangsrenden og 3) i Tude å ved Bromme, de to førstnævnte stationer på grund af uheldige måleforhold, den sidstnævnte, fordi forholdene må anses for tilstrækkeligt belyst.

Til vejledning for benyttelsen af nogle nyopførte stemmeværker i Sdr. Ommeå, der skal tjene til deling af åens vandføring mellem to dambrug, er der i 1958 og 1959 udført en række vandførings- og vandstandsmålinger ved stemmeværkerne og i tilløbskanalen til det ene af dambrugene. Undersøgelsen, der endnu ikke er afsluttet, har blandt andet vist, at grødevæksten i kanalen på alle årstider bevirker en væsentlig nedsættelse af den beregnede vandføringsevne.

I forbindelse med et af landvæsenskommissionen for Tønder amtsrådsreds behandlet spørgsmål om eventuel regulativændring er der efter anmodning fra kommissionen i 1958 påbegyndt en række undersøgelser af vandstand og vandføring i Vidå og Grønå med det formål at belyse virkningerne af stedfundne sandaflejringer i Vidå neden for Grønå. Der er i sagens anledning oprettet to målestationer: en station for vandstandsregistrering i Vidå syd for Tønder, og en station for registrering af vandstand og vandføring i Grønå nogle kilometer oven for sammenløbet med Vidå. Undersøgelserne agtes suppleret med måling og beregning af materialtransporten i Grønå.

For Thyborønudvalget af 1957 er der i årets løb påbegyndt en række vandstandsobservationer ved Limfjorden. Der er oprettet 8 målestationer, nemlig i Lemvig, Struer, Oddesund, Nykøbing M., Skive og Hals havne samt ved Vildsund og Bygholm Vejle, alle forsynet med registrerende målere.

For Københavns Universitets Ferskvandsbiologiske Laboratorium er oprettet en vandstandsmålestation i Tystrup sø til brug for laboratoriets undersøgelser af flora og fauna langs bredderne af Tystrup sø.

Vedrørende de særlige hydrologiske opgaver skal endvidere nævnes, at de i januar 1957 påbegyndte undersøgelser i Gravlevdalen af afstrømning fra kilder m. v., hvorom der i 1958 blev afgivet en erklæring, stadig er under behandling for landvæsenskommissionen. Der er i årets løb blevet udført enkelte, supplerende målinger.

Vejafstrømningsmålingerne er blevet fortsat ved stationen ved Vinding; der er aflagt 6 tilsynsbesøg. Nye målestationer (i Randers amt og Holbæk amt) oprettes i nær fremtid. En rapport om de hidtil foretagne målinger er offentliggjort i Hedeselskabets Funktionærblad, og særtryk af artiklen er udsendt som »Meddelelser fra Hedeselskabets kulturtekniske afdeling, hydrometriske undersøgelser, meddelelse nr. 2.«

De for Københavns Vandforsyning i 1958 påbegyndte undersøgelser af vandføringen i vandløb og af vandstanden i søer inden for oplandet til Ringsted å og Køge å er fortsat. Undersøgelserne, der er foranlediget af det planlagte vandindvindingsanlæg ved

Regnemark mellem Køge og Ringsted, har medført oprettelse af 3 vandføringsmålestationer (Køge å, Kimmerslev mølleå og Vigersdal å) og 2 målestationer til måling af vandstand (Kimmerslev sø og Dalby sø).

De for landbrugsministeriets spildevandskommission af 1957 i 1958 påbegyndte målinger i Suså og dennes tilløb er nu afsluttede. Resultaterne skal indgå i en større undersøgelse af forureningsforholdene inden for Susåens opland, ved hvilken der er udtaget og undersøgt vandprøver m. v. fra 43 lokaliteter i Suså og tilløbene, 4 gange hvert sted inden for et år. Til bestemmelse af vandføringen på de undersøgte steder er der udført direkte vandføringsmålinger ved 28 af stationerne, medens vandføringen ved de øvrige stationer er beregnet på grundlag af de direkte målinger samt under udnyttelse af de permanente målestationer i oplandet.

Bearbejdningen af materialet til 8. beretning om de hydrometriske undersøgelser er afsluttet, og beretningen ventes at kunne udsendes i nær fremtid.

AFVANDING CONTRA FISKERI.

Forholdet mellem afvandingsinteresser og dambrugsinteresser synes i fortsat bedring, idet dambrugerne nu er klar over, at afvandingsarbejdernes og kultiveringsarbejdernes gennemførelse i det lange løb vil være til fordel for dambrugerne. Det siger sig selv, at selve udførelsesperioden vil fremkalde betydelige vanskeligheder, men det synes ved forhandlinger mellem de interesserede muligt at finde frem til arbejdsplaner, som alle kan tiltræde. Det er i årets løb på denne måde lykkedes at sikre adskillige betydningsfulde landvindingsarbejders gennemførelse.

Forsåvidt angår sportsfiskerne kan noget tilsvarende desværre ikke siges. I bladet »Sportsfiskeren« har der gennem de senere år været rettet et utal af angreb på Hedeselskabet. Mange af angrebene er fulde af misforståelser og fejl, og de er desværre holdt i en sådan tone, at de ikke opfordrer til svar. Hvis sportsfiskernes ledelse kunne få disse problemer ind i et fordrageligt og sagligt plan, er Hedeselskabet parat til en forhandling.

Jordbundsforholdene i vandarealer.

I maj-juni måneder 1959 er udført jordbundsundersøgelser af Agerø bredning, der er beliggende i Limfjorden mellem Mors og Thyholm og omfatter ca. 4800 ha vanddækket areal.

De tilsluttende lave landarealer, der udgør ca. 2000 ha, vil blive undersøgt i år, hvorefter der vil blive udarbejdet en beretning.

Undersøgelse af jordbundsforholdene i landarealer.

Foruden undersøgelsen af de egentlige vandarealer med nær tilsluttende lave landarealer, er der foretaget undersøgelser af lave vandlidende arealer, der påtænkes inddiget, og af højere liggende arealer, der trænger til dybdebehandling under en eller anden form. Her skal kort nævnes:

Højslev-Staarup enge ved Skive fjord. Undersøgelsen er udført med henblik på tilvejebringelse af et jordbundskort, der kan danne grundlag for fordelingen af de med afvandingen forbundne udgifter.

Det undersøgte areal udgør ca. 445 ha, hvoraf den overvejende del eller ca. 380 ha består af humusjord eller klægblandet humus på undergrund af varierende beskaffenhed, og ca. 40 ha er lermuld eller ler- eller klægblandet sandmuld, medens ca. 25 ha er af en mere eller mindre sandet beskaffenhed.

Reaktionstillene er gennemgående alt for lave.

Plet Enge i Hygum ved Lemvig. Undersøgelsen er udført til vejledning for lodsejerne med hensyn til de afvandede arealers pløjning og kultivering.

Det undersøgte område udgør ca. 310 ha, hvoraf ca. 250 ha består af ca. 10—25 cm sandblandet humus og klæg på sand, medens ca. 65 ha er af en mere eller mindre sandet beskaffenhed.

Reaktionstillene er gennemgående lave (omkring 5,5) i overgrunden, men derimod ret høje (omkring 7,0) i det underliggende sand.

Efter de foretagne undersøgelser er der stærk fosforsyretrang overalt. Kaliumtallene er meget høje i humus og klæg, men derimod temmelig lave i sand.

Kragelund mose ved Tinglev. Undersøgelsen er udført med henblik på de omhandlede arealers kultivering eller grundforbedring ved dybpløjning.

De undersøgte arealer udgør ca. 148 ha, hvoraf 91 ha er hede, hedekær og afgravet mose, medens ca. 5 ha er mose med ca. 50—70 cm tørv, og ca. 52 ha er kultiveret jord, der mere eller mindre trænger til en eller anden form for dyb jordbearbejdning.

Andre arealer. Efter anmodning fra forskellige lodsejere er der med henblik på dybdebehandling undersøgt 25 arealer på tilsammen 306 ha. Endvidere er med særlig henblik på kalkning og mergling undersøgt 3 arealer på tilsammen 56 ha.

For Statens Jordlovsudvalg er med henblik på dybdebehandling undersøgt 15 arealer på tilsammen 270 ha.

KUNSTVANDINGSANLÆG.

Særlig på Øerne og i Nordjylland har der vist sig stor interesse for kunstig vanding, hvilket naturligvis til en vis grad hænger sammen med den tørre sommer 1959. Den bistand, man anmoder Hedeselskabet om, er meget forskellig. Nogle ønsker egentligt projekt udarbejdet, medens andre kun ønsker vejledning med hensyn til, hvorledes de skal få vand til vanding, og andre igen kun anmoder om bistand med hensyn til projekteringen af faste ledninger, idet der er

P. M. 1 GRAVEMASKINE

for 0,3 m³, 0,4 m³ slæbeskovl, 0,5 m³ højdeske og kipbar dybdeske. Kan arbejde med rambukudstyr og som kran. — Indhent oplysninger og prospekt.

PEDERSHAAB MASKINFABRIK A/S

BRØNDERSLEV: Tlf. 450* - Telegr.: CementIndustr
 KØBENHAVN : Sønderlundvej 218, Herlev - Tlf. 94 70 66 (Telex: 5565)
 AARHUS : Park Alle 15 - Tlf. 3 14 00*
 AALBORG : Nyhavnsgade 26 - Tlf. 2 74 55*

P. M. har leveret denne P. M. gravemaskine — og 7 andre — til Vestjyllands Mergelforsyning.

GENERAL MOTORS AUTOMOBILER
Lager af gode, brugte vogne

PETER HENRIKSEN

DUMPEN 12-14

Telefoner 1250-1251-1252-874

VIBORG

Stort autoværksted . Malerværksted . Fabrik for cylinder service
Diesel autoelektrisk afdeling . Lager af reservedele og tilbehør

Skandia-kalk

Alle arter jordbrugskalk

Skandinavisk Kalk og Kridt 1/5

Aalborg: Telefon 2 92 55

Driftskontor: Tlf. Sdr. Tranders 147

Vestjysk Trælasthandel

Varde
Betonvarefabrik

H. Kunøe og Aage Pedersen
Varde . Tlf. 519 - 520

Landbrugsrør

(drænrør)

efter Ingf. normer

FORLANG TILBUD

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby - Telf. 2 10 55 (kaldenr. 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Dansk Brandforsikringsselskab

»VERMUND«

af 1904 - gensidigt selskab

Bygninger og løsøre

Virkefelt hele landet

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus

RATIN, Virginlavej 7, Kbhvn. F. Tlf. No. *9300

„LYNGBY“ GRAVESKOVL

No. 1 K 255×345 mm

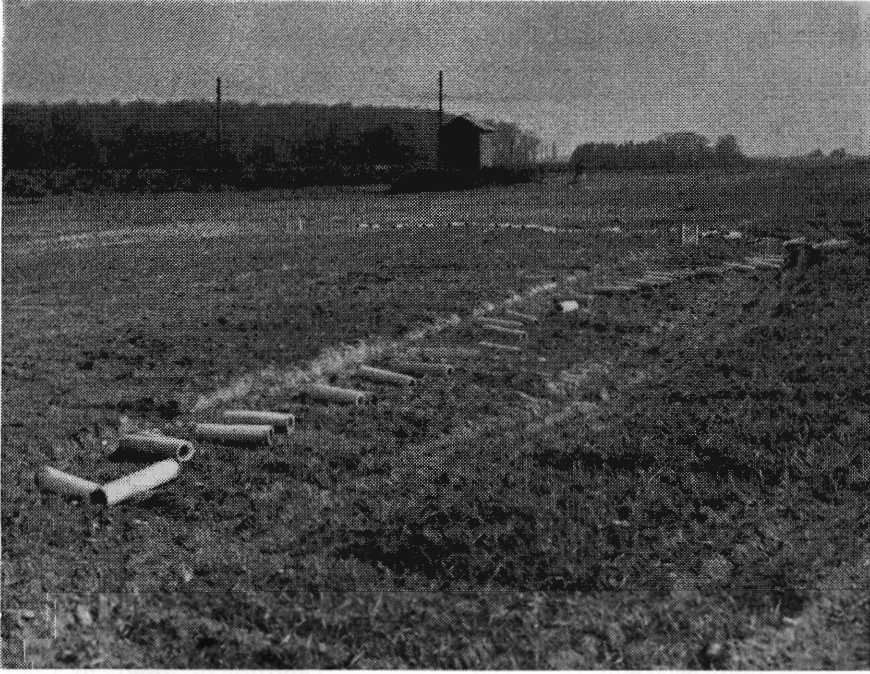
No. 2 K 240×330 mm

Det rette Værktøj —
— gør Arbejdet let

D. S. I. Skovle er fremstillet af fine-
ste Staal og forsynet med fint slebne
Skafter af prima Asketræ.

Dansk Staal Industri A/s af 1933
Kongens Lyngby.

Lavt, afvandet areal ved Vennerslund på Falster, hvor et område omdrænes.

mulighed for at få lån og tilskud i henhold til grundforbedringsloven til de dele af vandingsanlægget, der er gravet ned i jorden eller på anden måde bringes i varig forbindelse med ejendommen.

En principiel sag fra Gudenåområdet. Det har givet anledning til mange og lange overvejelser, at 2 lodsejere langs Gudenå ved Aale nordøst for Tørring har anmodet landvæsenskommissionen for Skanderborg amtsrådsreds om tilladelse til vanding af 22 ha med ialt 22.000 m³ vand årligt. I betragtning af, at det kun drejer sig om mindre end 1 ‰ af åens årlige vandføring det pågældende sted, kunne sagen ved første øjekast synes at være en storm i et glas vand.

Sagen er imidlertid af principiel betydning, idet der nedenfor det pågældende sted findes 6 virksomheder, der udnytter vandkraften i Gudenå, og som modsætter sig, at der gives lodsejerne langs åen ovenfor ret til vanding af deres jord, og forlanger erstatning i tilfælde af, at der gives dem en sådan ret.

Landboforeningerne interesserer sig meget for sagen, fordi den muligvis kunne give anledning til, at man fra det offentliges side skulle tage skridt til en form for afløsning af de gamle opstemnings-

rettigheder ved vandløb i lighed med, hvad man har gjort med ålegårdsrettighederne ved vore kyster. Og foreningerne har påkaldt Hedeselskabets bistand.

Landvæsenskommissionen for Skanderborg amtsrådsreds, der for tiden har sagen til behandling, har anmodet de opstemningsberetigede virksomheder om at fremkomme med en beregning af de tab, de vil lide, dersom der årligt blev givet lodsejere langs åen ret til at anvende 1 mill. m³ til markvanding.

På grundlag af Hedeselskabets systematiske undersøgelser over vandføringen i Gudenå i mere end 40 år kan årsvandføringen ved Tangeværket påregnes at være 660 mill. m³ og minimumsvandføringen ved værket 6 m³/sec. eller 21.600 m³/time.

Under forudsætning af, at kun 50 % af minimumsvandføringen i Gudenå vil kunne indtages til vanding, idet fiskeri, spildevandsafledning m. m. sætter en grænse for vandindtagningen, og at vandingsanlæggenes gennemsnitlige kapacitet er 1,5 m³ pr. time pr. ha, hvorved man er i stand til med 20 timers vanding pr. døgn at holde trit med 3 mm fordampning (planteforbrug) pr. døgn, vil det landbrugsareal, der langs Gudenå og tilløb ovenfor Tangeværket vil kunne blive tale om at vande, være 7150 ha. Regnes der med, at dette areal årligt tilføres 100 mm vand, vil det årlige vandforbrug blive 7,15 mill. m³ eller 1,1 % af de vandmængder, der i gennemsnit årligt passerer Tangeværket. Det bemærkes, at der ikke i denne beregning er taget hensyn til kraftigere indtagning af vand fra de i Gudenås opland liggende søer, end hvad minimumsafstrømningerne betinger, ligesom der heller ikke er taget hensyn til indtagning af vand til vandingsanlæg ved boringer til grundvand eller lignende i Gudenås opland.

Under forudsætning af, at alle de 7150 ha, der kan være tale om at vande ovenfor Tangeværket, blev vandet, ville det landbrugsmæssige merudbytte blive ca. 2,5 til 3 mill. kr. årligt, når merudbyttet ved vanding af 1 ha landbrugsjord anslås til ca. 1250 foderenheder à 0,30 kr. årligt. Herfra går udgifter til forrentning, amortisation og drift af anlæggene, der ved en 10-årig amortisation af anlæggene påregnelig vil udgøre ca. 60—70 % af merudbyttet.

I henhold til vandløbslovens § 42 skal der ydes erstatning til dem, der ved et vandingsanlægs oprettelse påføres tab eller ulemper. For

På nykultiveret, afgravet mose ved Cementfabrikerens mosebrug i L. Vildmose drives et intensivt landbrug, bl. a. gennemføres systematisk ukrudtsbekæmpning ved sprøjtning.

tab af vand ved fordampning fra plantevæksten ydes ikke erstatning.

I vandløbslovens §§ 46 og 48 er det bestemt, at der ved beretigede krav fra de ved vandløb liggende vandmøller, fabriker eller lignende anlæg i anledning af vandingsanlægs oprettelse skal ydes fuld erstatning for forringelsen i den vandmasse, hvortil ovennævnte møller m. v. har ret.

I henhold til en kendelse af 17. marts 1955 af overlandvæsenskommissionen for Haderslev, Aabenraa, Sønderborg, Tønder og Ribe amter i en sag imellem I/S Vejen store Vandmølles dambrug og 2 lodsejere, der ønskede at opstille regnkanoner, hedder det:

»Efter overland-væsenskommissionens opfattelse gør der sig ret beset ikke nogen væsensforskel gældende med hensyn til de vandmængder, som overrislingsanlæg og regnkanoner endeligt forbruger.

Ved overrislingsanlæg er det således karakteristisk, at der tilføres det område, der bevandes, betydelige vandmængder, hvoraf størstedelen vender tilbage til vandløbet umiddelbart efter vandingen, medens den resterende del enten fordamper eller siver ned til grundvandet og derfra vender tilbage til vandløbet efter omstændighederne efter længere tids forløb.

Ved bevanding med regnkanoner er det derimod for at opnå det bedste udbytte af vandingen af betydning, at der ikke anvendes større vandmængder ad gangen, end at nedsivning til grundvandet undgås. Praktisk talt hele den anvendte vandmængde vil herved forsvinde ved fordampning, men det kan på den anden side ikke antages, at fordampningssvindet ved bevanding af et bestemt areal er større, hvis der anvendes regnkanon, end hvis overrislingsmetoden benyttes.

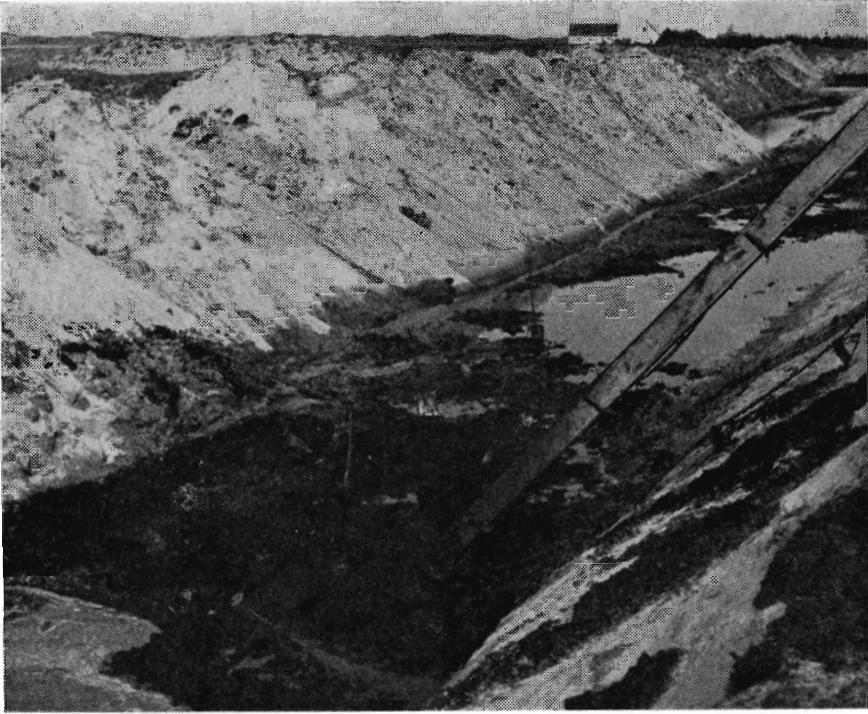
Der ses således ikke at være grundlag for at antage, at bestemmelsen i § 42, sidste punktum, skulle være uanvendelig på regnkanoner ud fra det synspunkt, at regnkanoner i henseende til endeligt vandforbrug skulle være til større ulempe end overrislingsanlæg.

Af den vandmængde, der fordamper ved vanding med regnkanoner, vil en del fordampe fra plantevæksten og en del fra strålen, inden den rammer jorden. Der findes ikke præcise oplysninger om, hvor stor en del af den udsprøjtede vandmængde, der fordamper, inden jorden nås, men efter de foreliggende erfaringer og tilgængelige undersøgelsesresultater må det i hvert fald antages, at det under vore vejrforhold er en væsentlig mindre del, der fordamper fra strålen end den del, der fordamper fra plantevæksten. Der vil herefter under hensyn til bestemmelsen i § 42, sidste punktum, ikke kunne blive spørgsmål om godtgørelse for tab af den største del af det forbrugte vand, idet denne del må antages at fordampe fra plantevæksten.«

I nævnte tilfælde havde dambruget ikke ret til nogen bestemt minimumsvandmængde, og det kan måske også ved nogle af møllerne ved Gudenå være et spørgsmål, om de har krav på nogen bestemt vandmængde og på at få denne vandmængde på et bestemt tidspunkt. Med andre ord: Giver opstemningsretten kun lov til at opstemme og udnytte den til enhver tid forekommende vandmængde, eller har møllerne ret til en bestemt mængde vand?

Har møllerne ret til en bestemt mængde vand, melder der sig flere spørgsmål:

1. Kan møllerne i henhold til ovennævnte enten forhindre ovenfor liggende lodsejere i at vande deres jord eller påføre dem et erstatningskrav, hvis de ønsker at gøre det?
2. Kan bestemmelsen i vandløbslovens § 42 om, at der ikke ydes erstatning for tab af vand ved fordampning fra plantevæksten i

*1 Sandmosen syd for Blokhus optages stadig martorv.
De hentes frem under et 2—3 m tykt sandlag.*

alle tilfælde anvendes i forbindelse med §§ 46 og 48? I bekræftende fald skal der kun ydes erstatning for en del af den ved vandingsanlægget forbrugte vandmængde.

3. Har møllerne ret til erstatning for den forsinkelse, som vandingsanlægget påfører en del af vandmængden, ved at det nedsivede vandingsvand først tilføres vandløbet efter at have passeret jorden?

Ved oprettelsen af opstemningsrettigheder med ret til en vis vandmængde bør man være opmærksom på, at ikke alene de berøres, der ved opstemningen får deres afvandingsforhold forringet, men også de, der får deres muligheder for vanding fra vandløbet forringet. I vandløbslovens § 63 vedrørende oprettelse af stemmeværker henvises til bestemmelserne i kap. VI, hvor det i § 21 fastslås, at »Enhver, der lider tab ved reguleringen eller ved andre af de i § 20, stk. 4, omhandlede foranstaltninger, har krav på fuld erstatning for dette tab«.

Ikke mindst ved oprettelse af opstemninger til fiskedamme bør de ovenfor liggende lodsejere være opmærksomme på, at deres muligheder til vanding kan blive indskrænket, samt at deres mulighed for en senere uddybning og regulering af vandløbet langt ovenfor fiskeriet kan forringes, hvis der er chance for, at der ved reguleringen kan tilføres vandløbet giftstoffer fra afvandede tørvemoser. I dette tilfælde kan lodsejernes erstatningsansvar ovenfor fiskeriet også blive betydeligt.

Det vil blive interessant at se, hvordan afgørelsen vedrørende det principielle spørgsmål om Gudenå's vand falder ud.

I alle tilfælde har sagen medvirket til at understrege, at det er lige så vigtigt, at rettigheder til opstemninger, hvad enten disse gives til møller eller fiskedamme, tidsbegrænses, som at der sker tidsbegrænsning af de rettigheder, der gives til vandindtagning til markvanding, idet det har vist sig, at udviklingen også på dette punkt går så stærkt, at den afvejning af de forskellige interesser, der er nødvendig for at opnå den mest udbytterige og retfærdige fordeling af vandet, må foretages med visse års mellemrum.

Systematiske moseundersøgelser.

Den i 1950 påbegyndte systematiske undersøgelse af alle landets moser, og som er fuldført for Hjørring, Aalborg, Thisted, Viborg og Randers amter, er i 1959 fortsat i Ringkøbing amt. Arbejdet udføres ved hjælp af en bevilling fra arbejdsministeriet.

Ved disse undersøgelser foretages en gennemgang af alle moserne, hvorunder der måles tørvedybder m. v. og udtages prøver til bestemmelse af kvaliteten og tørvemassen, således at der kan udarbejdes en oversigt over den brændselsreserve, som moserne indeholder. Tillige indtegnes og beskrives alle helt eller delvis afgravede områder, som stadig henligger i ukultiveret tilstand. Det er af stor betydning, at opmærksomheden er henvendt på, at jo længere sådanne arealer henligger efter afgravningen, des mere besværligt og dermed mere bekosteligt vil kultiveringen være.

(Fortsættes.)

Gør køkkenet til Deres hobbyrum

Med DALSØGAS i køkkenet vil alle Deres »køkkenpligter« gå som en leg. DALSØGAS giver Dem lettere madlavning og bagning, varmt vand i hanen, lettere vask, opvarmning, rengøring m. m.

Der bor også en Dalsø-forhandler i nærheden af Dem. Lad ham demonstrere f. eks. det populære DALSØKOMPUR med den store, hygiejniske overplade, og den eminente bageovn Kr. 725,—
Udbet. fra 70,— Pr. md. fra 38,—.

A/S DALSØGAS

Brabrand
061 60400

Løgstør
417

Næstved
3305

Vejen
526

A/S Wright, Thomsen & Kier

Aalborg — Aarhus — København

Spildevandsrensplanlægning og Pumpestationer.

VESTJYLLANDS MERGELFORSYNING

Andelsselskab

udnyttelse af lokale lejer og tilrettelægning af mergelleverancer.

Moderne grab-materiel til rådighed. - Levering af højprocentlig mergel fra egne lejer. Jordbrugskalk og pulv. kalk i fine kvaliteter fra Hillerslev og Mjels Kalkværker.

Alle oplysninger og tilbud fås hos:

TRIER HØJ,
formand,
Vostrup, tlf. Lønborg 43.

KARL BLOCH-NIELSEN,
kasserer,
tlf. Billum 66.

CHR. SIERSBÆK,
næstformand,
tlf. Skjern 396.

FIONA MUFFEKIT

*gør arbejdet lettere
og muffen tættere*

FAAS HOS
TØMMERHANDLERE
BYGNINGSMATERIALE-
FORRETNINGER
SAMT STØRRE BETONVAREFABRIKER

SVENDBORG TAGPAPFABRIK
TELEFON 66

HELLESTRUP PLANTESKOLE

(Ejer: Gosch Tændstikfabriker A/S).

SORØ . TELEF. FULBY 133

Specialplanteskole for Hybridasp

H. Struers kemiske Laboratorium

Apparater
Instrumenter
Glasvarer
Kemikalier

Leverandør
til Hede-
selskabets
laboratorier

AARHUS
(061) 3 16 11

KØBENHAVN
C 1402

ODENSE
(09) 12 36 02

Røde drænrør

føres altid på lager fra 2"
til 3" — Tilbud til tjeneste

**A/S Gammelgaard
Teglværk**

Telefon 187 - Skive

Aktieselskabet

L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1864 . Tlf. 2 71 55 (3 lin.)
Aarhus

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros
Bogtrykkeri
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31—33
Tlf. Viborg 802—803

„Cimberia“

Tømmerhandel

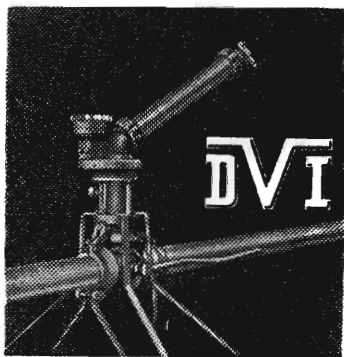
Aktieselskab

AABENRAA

INDHENT TILBUD

FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

VANDINGSANLÆG

med Kanoner eller Sprinklers

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj, Fredericia

Tlf. Erritsø 125

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

Vester Farimagsgade 19
København V.

Ansvarsforsikring

Automobilforsikring

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved J. T. Birk Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
Forlang tilbud

Brug

STENSBALLEFRØ

til mark og have

Faas hos:

Købmænd, møllere
og gartnere

ØSTERGAARDS FRØAVL ^A/₅
STENSBALLE pr HORSENS

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands
Kulkompagni

Nørresundby
Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

Høhøsten

Hedeselskabets hø-stativer

til tørring af hø og trefodgrøder. Høstativet lader høet bevare sin foderværdi, der ellers let forringes ganske betydeligt selv under gunstige forhold.

Høstativerne er billige og indtjent allerede det første år. Stativernes længde: Ben og tværlægter 220 cm.

1. Trefod, 6—8 cm diameter, kr. 7,30.
 2. Trefod, 4—6 cm diameter, kr. 8,50.
- For et tillæg af kr. 2,00 pr. stk. leveres stativterne albarkede og carboli-neumbehandlede.

Frugt med banen af 15 stk. (100 km) ca. kr. 1,20 pr. stk. Ved større antal mindre fragt.

Hedeselskabet, Brande, tlf. 147

Hedeselskabet, Viborg, tlf. 1583
lok. 213

BEDST og BILLIGST
HØSTATIVER

fra

HEDELSKABET
FORHANDLERE OVERALT I LANDET

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

ØLGOD

Telefon 59

AALBORG
AKVAVIT

**BLIV MEDLEM
af DAG!**

Fra 114 tilførselspladser og 59 egne pakhuse
leverede **DAG** i gødningsåret 1958/59:

679 000 tons varer til en værdi af
164 millioner kroner til sine medlemmer i
1750 lokalforeninger.

*Vær med til at høste de prisfordele,
som sammenslutningen har tilvejebragt.*

virker i din tjeneste

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING